

ПРИЛОЗИ

ПЈЕШИВЦИ, ОЗРИНИЋИ, ЦУЦЕ И БЈЕЛИЦЕ У XVI ВИЈЕКУ

У XVI вијеку Црна Гора је била под пуном турском доминацијом, о чему свједоче дефтери из 1521. године, из 1523. године, из 1529/36. године и дукаћински дефтер из 1570. године. У дефтер из 1521. године уписано је 3.419 кућа и 1.162 баштине, али су ове бројке нетачне, јер је Скендер-бег Црнојевић унио у овај свој дефтер више кућа и баштина него што их је било. Због ових нетачности, чиновници са Порте су направили нови дефтер 1523. године, по којем се тадашња стара Црна Гора дијелила на седам нахија: безимену, Жупу (код Подгорице), Малоншиће, Пљешивце, Цетиње (Катунска), Ријеку и Церницу (Црмницу), у који је уписано 2.545 кућа и 512 баштина. Према дефтеру из 1529/36. године у Црној Гори је било 2.605 кућа, а у дукаћински дефтер из 1570. године уписана је 2.951 кућа. По овом дефтеру из 1570. године, Црна Гора је имала исте нахије, само што се прва „безимена“ овдје назива нахија Грбавци (подручје Зете и Љешкопоље). Према свим овим дефтерима, старој Црној Гори је припадао и Грбаљ, али као посебна нахија која је била под посебном управом емина и назора из Херцегновог, тако да су сви ови подаци о Црној Гори без Грбља.

Дефтер Санџака Црна Гора за 1521. годину¹

Нахија Пљешивци

Село Повије

Радосав Вулија, Вук Радеља, Иван Ђурђе, Херак Ђурђе, Вук Стјепан, Вук Радосав, Никола Ђурин, Радован Ђурин, Радоња Ђурин, Богдан Иван, Радич Лукајац, Богдан Богавац, Стјепан Радун, Стоја Радосав, Митрило Радован, Радован Богдан, Радосав Богавац, Радоња Радован, Никола Радован, Радич Радован,

¹ Бранислав Ђурђев и Ламија Хаџиосмановић, *Два дефтера Црне Горе из времена Скендер-бега Црнојевића*.

Вуксан Радун, Радоња Братан, баштина Божидара у посједу Радосава, баштина Вукашина у посједу Радивоја.

Кућа и баштина 24.

Укупно 1.272 (акчи).

Село Гостовићи

Ђурђе Драго, Лазар Драго, Стјепан Драго, Ђураш Драго, баштина у посједу Страдије, Тодор Радован.

Кућа и баштина 6.

Укупно 318 (акчи).

Село Церова

Петар Борко, Иваниш Павло, Радич Иван, Ђуро . . . ., Никола . . . ., Радич Илија, Радеља . . . ., Стјепан Вук, Стјепан Вучић, ... Вуксал, Никола Луча, Радосав Радиман, Гостиш Радиман, Никола Боро, Радоња Витомир, Радич Вукосав, Никола Радован, Вукосав Радован, Вукаш Јанко, Влатко Вук, Јован Божидар, Радосав Радо, Вукман Јанко, поп Марко, Петар поп, Иван Никац, Матија поп, Влатко поп, Радоња Илија, Радован Илија, Радеља Богавче, Вујица Радич, Јован Вујас, Иван Томаш, Божидар Јанко, Коле Илија, Радивој Радеља, Радивој Иван, баштина Радивоја у посједу Вујице, баштина Ђурба у посједу Радича.

Кућа и баштина 40.

Укупно 2.120.

Село Штеровићи

Ђуро Радован, Иваниш Радоман, Радован Витомир, Радосав Витомир, Латинко Радун, Радоња Радихна, Ника Никола, Радивој Радиман, Радич Радосав, Ратко Радоман, Радич Радеља, баштина Очете у посједу Ника.

Кућа и баштина 12.

Укупно 636.

Село Дреновићица

Радоња Лозан, Рашко Берисал, Радич Радован, Јован Богдан, Стјепан Вуксал, Драгич Радич, Нико Иван, Радоња Радеља, Никола Радосав, Милко Васко, Радован Вучерин, Војко Вучерин, Иваниш Радо, Живко Радо, Радосав Богосал, Вуксал Радосав, баштина Видака у посједу Милије.

Кућа и баштина 17.

Укупно 901.

Село Рт

Видак Живко, Радован Богдан, Војко Богавац.

Кућа 3.

Укупно 159.

Село Миловићи (сада Милојевићи)

Радивој Радован, Богулин Радо, Вучић Берихна, поп Покрај, Радосав поп, Радич поп, Раско Радоња, Стјепан Војко, ... Радован, Ђураш Радован.

Стјепан Мартин, баштина Радохне у посједу Раска.

Кућа и баштина 12.

Укупно 636.

Село Витасовићи

Вукодраг Ђурђе, Ђуро Витомир, Иван Радихна, Дабижив Радихна, Влатко Вукодраг, Ника Иван, удова Радосава, Вукодраг Ратко.

Кућа 8.

Укупно 424.

Село До

Раско Никола, Стјепан Радован, Никола Радован, Радич Радовак, Лазар Радован, Радосав Гојко, Стјепан Ивко, Ралеља Брајин, Вукман Радимио, Ратко Богић, Радоња Радосав, Милун Радимио, Радосав Којин, Радиман Вуксал, Братан Радашин, баштина Вукаса у посједу Стјепана, баштина Вуксала у посједу Ивковића, баштина Страхиње у посједу Живка, баштина Милка у посједу становника села, баштина Стоја у посједу Стјепка, баштина Радована у посједу становника села.

Кућа и баштина 21.

Укупно 1.113.

Село Загорак

Стјепан Радован, Павле Раско, Радосав Гостиш, Стјепан Иван, Вук Рајно, Вито Бранко, Радоња Радоман, Војко Никола, Вуксан Стјепан, Вулица Стјепан, Стјепан Ђураш, Вучета Радован, Радоња Којин, Нико Петро, Стјепан Павло, Божидар Горјанац, Никола Дабор, Ника Драгиша, Херак Војко, Божидар Војко, удова Јела, Вукосав Вук, удова Ивана, Вукаш Страхиња, Јован Ђурић. Бранко Павло, баштина Радована у посједу Вука, баштина Радоње у посједу . . . , баштина Вучете у посједу Николе.

Кућа и баштина 30.

Укупно 1.590.

Село Богомиловићи

Горјанац Милан, Ђурђе Милан, Вукашин Радун, Вучетић Вукашин, удова Станисава, Драгић Иван, Вукодраг Бранко, Радин Раско, Богдан Милија, Никола Оливер, Ђуро Оливер, Божидар Павло, Вујадин Лазар, Радич Лазар, Ђуро Оливер, Радич Делан, Радосав Ледан, Радоња Остоја, Радоња Витомир, поп Радосав, Никола Делан, баштина Радича у посједу Горјанца, баштина Димитраша у посједу Вука, баштина Данича у посједу Горјанца, баштина Радоње у посједу Вујадина, баштина Ивка у посједу Радосава.

Кућа и баштина 27.

Укупно 1.431.

Село Витковићи

Војко Угљеша, Дука Иваниш, Ђуро Стојан, Стјепан Вуксал, Вучин Вучета, Вуксан Вукодраг, Војко Илија муселем, Вуксан Стјепан, Радосав Вучелин, Божидар Радосав, Иваниш Бого, Петро Милаш, Радосав Живко, Радосав Живко, Никола Ђурин, Ђуро Богдан, Ђурин Богдан, Вукодраг Радован, Милић Вуксан, Радич Вукашин, Радован Ратко, Сулејман Боро, Никола Милак, Стјепан Дабижив, Радосав Радун, Никола Никола, Ђуро Лале, Вук Милић, Бранко Бојко, Латко Живко, Војко Живко, Вук Радосав, Вукашин Вучко, баштина Угљеше у посједу Стјепана, баштина Божидара у посједу Стјепана, баштина Божидара у посједу Милића, баштина Митомана у посједу Николе, баштина Стјепана у посједу Ђура, баштина Стјепана у посједу Вука.

Кућа и баштина 39.

Укупно 2.067.

Село Доња Црква

Радич Илија, Никола Илија, Раско Илија, Радич Илија, Радован Петро, Стјепан Радован, Радич Петро, Драгич Славко, баштина у посједу Радича, баштина Радеље у посједу Радована.

Кућа и баштина 10.

Укупно 530.

Село Хрсковић

Бранко Вучко, Ђурђе Вучко, Иваниш Богдан, Вучко Богдан, Никола Херак, Радоња Бранко, Радосав Ђурђе, Никола Бранко, баштина Данића у посједу становника села, баштина Вука у посједу Николе, баштина Николе у посједу Стјепана, баштина Петра у посједу Ђурије, баштина Николе у посједу Латинка, баштина Стјепана у посједу Вујадина, баштина у посједу Радована, баштина Аладинова.

Кућа и баштина 18.

Укупно 954.

Овдје престаје попис правих Пјешиваца. У дефтеру из 1523. и у познијим дефтерима одавде почиње нахија Цетиње (касније Катунска нахија). Међутим, грешком у овом првом дефтеру из 1521. године, у продужетку нахије Пјешивци, помињу се племена и села: Озринићи, Цуце, Бјелице, Теклићи, Његуши, Побори, Маине, Браићи, Угна, Очинићи, Бјелоши, Цетиње, Косијери, Томићи и Лопате.

Племе Карге-и (село) Озрихнићи

Јанко Делан, муселем, Божидар Селак, Дука Радич, Вуксан Радич, Андрија Божидар, Радивој Ратко, Николица Вукић, Радивој Милко, Драго Данич, Оливер Ивко, Караџоз Ковач, Ивко Радеља, Радоња Радеља, Радич Боришко, удова Јанка, Тодор Богдан, Никола Влатко, Раско Радин, Војко Ђуро, Чавуш Ђурко, Видајац Петричко, Радич Вукосав, Бранимил Богдан, Радосав Херак, Војко Ђурђе, Стјепан Ђурђе, Ђуро Стјепан, Богдан Стје-

пан, Вук Палић, Богавац Данко, Милак Дабижив, Батрић Влад, Ђуро Војко, Батрић Бранимил, Радован Радоица, Вуксан ЖУја, Видјац Радун, Видјац Вуксан.

Кућа 37.

Укупно 1.961.

Племе Karye-i (село) Цуце

Радоња Стјепан, Радеља Радован, Стјепан Вукосав, Ратко Богосав, Радосав Богић, Радич Мирчета, Миљ Ђурица, Берисал Ђурић, Вук Ђурич, Данко Милаш, Радич Данко, Новак Гојчил, Никола Гојчил, Радован Калођурђевић, Доброло Нико, Стјепан Гојчил, Ђурђе Нико, Ратко Дамјан, Бранко Дамјан, Вукаш Дамјан, Милко Вучко, Вукоје Милко, Радич Радован, Милија Радован, Радосав Радашин, Вукашин Станко, Ђурђе Раденко, Нико Раденко, Латко Ђон, Радеља Ђон, Ђујко Ђон, Радич Радив, Дамјан Милирад, Вукић Бор, Ђуро Бор, Радосав Ђурђе, Вукашин Ђурђе, Братић Ђурица, Вукман Бор, Милко Иваниш, Данко Рајко, Вукић Влад, Никац Војин, Ратко Војин, Бранислав . . . , Радо Берисал, Радеља Борјак, Иван Радич, Радивој Влатко, Радич Вујица, удова Милица, Радоња Делан, Оливер Делан, Радосав Радован, баштина Мијомана у посједу Радича, баштина Ђурђа у посједу Видака, баштина у посједу Добрила, баштина Која у посједу Милка, баштина Милибрана у посједу Милије, баштина Вукича у посједу Радосава, баштина Јока у посједу Вукашина, баштина Ђурка у посједу Димитра, баштина Витомира у посједу . . . , баштина Тодора у посједу Милка, баштина Горинка.

Кућа и баштина 65.

Укупно 3.443.

Село (махала) Војновићи (сада Војнићи у Чеву)

Раско Радун, Вукашин Никола, Радич Котло, Бојко Вуксан, Миљ Никола, Ђуро Павло, Вулија Влатко, Дабижив Влатко, Стјепко Влатко, Милко Ђон, Вук Ђураш, Вукашин Никола, Радич Доброло, баштина Бојка у посједу Вуксана.

Кућа и баштина 14.

Укупно 742.

Село (махала) Аладиневићи

Бранисав Војко, Дука Војко, Радич Вучијал, Ђурин Тодор, Мливој Радосав, Младош Радосав, Радосав Вучерин, Радич Дабижив, Вукосав Тодор, Иван Тодор, Вуја Бранко, Никола Бранко, Брајић Радин, Миладин Радин, Никола Браич, Ратко Дабижив, Радич Стјепан, Ђурко Стјепан, Радеља Ђуро, Рашко Дабижив, баштина Талије у посједу Вуја, баштина Миланка у посједу Ратка, баштина у посједу Радича.

Кућа и баштина 23.

Укупно 1.219.

Село (махала) Мијоман

Милић . . . ., Миливој . . . ., Вучко Милорад, Бојко Милорад, Радоња Ђурђе, Данић Јокица, Радиман Јокица, Бојко Лукајац, Вукашин Балто, Вук Балто, Вучко Милорад.

Кућа 11.

Укупно 583.

Село (махала) Буковик

Стјепко Доброило, Радич Раденко, Влатко Раденко, Богдан Бојко, Братан Ратко, Борјанич Гостиш, Вуја Гостиш, Латко Борјанич, Радован Борич, Ђуро Бојко, Вуксан Остоја.

Кућа 11.

Укупно 583.

Село (махала) Миловићи

Стјепан Аладин, Никола Радеља, Иван Никола, Ђуро Милко, Ђурин Живко, Милош Живко, Влатко Берисал, Радован Берисал, Радосав Берисал, Никола Бор, Вукосав Бор, Радосав Бор, Вукман Бор, Војко Вукосав, Вук Бор, Радич Бојко, Радивој Бојко, Вукашин Бојко, Радич Милетић, баштина Ђурђа у посједу Стјепана, баштина Радимана у посједу Стјепана, баштина Миливоја у посједу Радича, баштина Бојка у посједу Ђура, баштина Миливоја, баштина Беривоја.

Кућа и баштина 25.

Укупно 1.325.

*Племе Карге-и (село) Бјелице**Село (махала) Љешев Ступ*

Вујаш Радич, Угљеша Вукич, Радоња Ђурђе, Радич Никша, Иван Ђурђе, Радосав Божидар, Радиман Радич, Бојмир Витомир, Новак Витомир, Радиман Вукич, Ђурђе Вукич, Вулац Вукац, Радич Вукоје, Иван Војко, баштина Очете у посједу Вујаша, баштина Меда у посједу Радича, баштина Радеша у посједу Радимана, баштина Братулина у посједу Радимана, баштина у посједу Радимана, баштина Перинкова, баштина Милашева у посједу Бранка.

Кућа и баштина 22.

Укупно 1.166.

Село (махала) Предии

Вукосав Радун, Вук Радун, Милко Брајин, Радован Радосав, Радич Медо, Угљеша Ратко, Радоча Радун, Радич Радосав, Бојко Раско, Борић Раско, Радич Радован, Вучко Радоман, Радич Андрија, Раско Рашко, Радеља Андрија, . . . Раденко, Братић Обрад муселем, Вулич Бранко, Радич Лукајац, Ђуро Радосав, Нико Борић, Голуб Дабижив, Бранко Дабижив, Радоња Аладин, Никола Аладин, удова Оливера, Радосав Вукац, баштина Рада у посједу Милка, баштина Вукаша у посједу Радована, баштина Обрада у

посједу Радича, баштина Ђурина у посједу Вучка, баштина Ива-
ниша у посједу Вучка, баштина Доброва у посједу Јеле, баштина
Бранкова у посједу становника села, баштина Вукосавова у
посједу Тихорада, баштина Вукосавова у посједу становника се-
ла, баштина Тихорада.

Кућа и баштина 37.

Укупно 1.961.

Село (махала) Ресна

Вуксан Милко, Радич Божија, Митраш Никола, Дабижив Никола,
Ђурђе Војна, Милан Лале, Војко Лале, Радеља Радосав, Радосав
Вукосав, Живко Петро, Дабижив Петро, Лале Марко, Радосав
Нико, Лалић Војко, Иван Богдан, Вучко Нико, Влатко Радоман,
Никола Радиман, Стјепан Мико, Радич Братулин, Никола Бранко,
Никола Слајко, Раско Божидар, Никола Дабижив, Радиман Рат-
ко, Радоња Андрија, Стјепко Радосав, баштина Вучка у посједу
Ђура, баштина Милка у посједу Војка, баштина Ивана у посједу
Ивка, баштина Милака у посједу Дабижива, баштина Дабижива
у посједу Бранисала, баштина Слајка у посједу Радоње, баштина
Милаша у посједу Стјепка.

Кућа и баштина 35.

Укупно 1.855.

*Село (махала) Слатковићи (сада сјеверозападни дио атара села
Убли у Ђеклићима)*

Дабижив Радеља, Војко Радеља, Ратко Божидар, Петро Братан,
Радиман Бранко, Радић Ђураш, Милаш Ђураш, Радован Данко,
Радоња Данко, Стјепан Данко, Братић . . . , баштина Радића у
посједу Радића.

Кућа и баштина 12.

Укупно 636.

Из овог црногорског харачког дефтера из 1521. године,
Скендер-бегов обрачун дизије прикупљене 1520. године, како за
наведена четири села (племена) тако и у цјелини, види се посебно
из упоребења са дефтером из 1523. године, да није одговарао
стварном стању. Скендер-бег Црнојевић, да би остварио веће
приходе, поједине баштине је уписивао на имена мртвих, а са
баштина са којих је посједник утекао наплаћивао је филурију
од рођака одбјеглог сељака или од других сељака, а осим тога од
дјелова баштина који су били трећи и четврти дио праве башти-
не наплаћивао је пуну филурију и све је то уписао у дефтер из
1521. године. Црногорски дефтер из 1521. године и није прави ка-
тастарски дефтер, него попис наплаћене дажбине.

Канум-нама из 1523. године каже да је раја Црне Горе по-
слала човјека на Високу Порту и изјавила жалбу на зулум, ре-
кавши како је Скендер-бег написао поменути дефтер из 1521.
године. На ту тужбу послати су чиновници са Порте, који су
направили нови дефтер 1523. године. Портини изасланици су у
ужој Црној Гори (без Грбља и области преко Мораче) завели у

дефтер 3.151 кућу и баштину. Тада нису заведене баштине које је Скендер-бег фиктивно увео, уносећи их на имена мртвих људи. Осим тога, утврђено је да Скендер-бег не само што је уводио мртве душе, него је и наплаћивао филурију од робака бјегунаца и од других сељака из његовог мјеста.² Чак је у дефтеру из 1521.

Пјешивци у XVI вијеку

У свим дефтерима из 16. вијека види се да су Пјешивци тада били не само племе већ и нахија са више села (махала). Тако у дефтеру из 1521. године Пјешивцима несумњиво припадају следећа села (махале): Повија, Гостовићи, Церова, Штеровићи, Дреновштица, Рт, Миловићи, Витасовићи, До, Загорак, Богмиловићи, Витковићи, Доња Црква, Хрсковић — укупно 14 села. Према дефтеру из 1523. године, нахија Пјешивци има такође 14 села, и то: Повије, Гостојевићи, Церова, Островићи, Загорак, Дреновштица, Витасовићи, Рт, Милојевићи, Хрчковићи, Витковићи, Доња Црква, Богмиловићи и Дол. По дефтеру из 1570. године, нахија Пјешивци има следећа села: Повије, Гостовићи, Церова, Островићи, Загорак, Дреновште, Рт, Витасовићи, Милојевићи, Хрчковићи, Витковићи, Доња Црква, Богмиловићи и Дол, такође укупно 14.

Ради поређења наведимо да је племе Пјешивци 1910. године, према књизи Ј. Ердељановића „Стара Црна Гора“³ имало у Горњим Пјешивцима села: Стубица, Повија и Церово, а у Доњим Пјешивцима: Дреновштицу, Милојевиће, Витасовиће, Богмиловиће, До, Загорак и Селишта, укупно 10 села.

Очигледно је да се кроз вјекове територија Пјешиваца мијењала. Упоредбујући дефтере и „Стару Црну Гору“ видимо да се Стубица временом развила од становника Повије из 16. вијека. Гостовићи или Гостојевићи су највјероватније данашњи засеок Папрати. Од Островића су постали Богетићи, а од Херачковића Селишта. Три села — Рт, Витковићи и Доња Црква — у каснијим вјековима су уништена.⁴

Дефтер Санцака Црна Гора за 1523. годину⁵

Нахија Пљешивци

Село (Каруе-и) Повије

Радисав Вулија, Вук Ратко, Радич Лукач, Радован Ђурин, Радислав Никола, Радич Радисав, Вук Стјепан, Никола Богдан, Пејо

² Два дефтера Црне Горе из времена Скендер-бега Црнојевића. године изостављена нахија Цетиње, и сва њена мјеста укључујући Озриниће, Цуце и Бјелице уведена су у нахију Пљешивци.

³ Јован Ердељановић, *Стара Црна Гора*.

⁴ Звонимир Мијушковић, *Племе Пјешивци*.

⁵ Као под 2.

Радован, Вукосав Радоња, Иван Ђурич, Вук Херак, Вукосав Радосав, Радич Радован, Раско Радоња, баштина Божидара у посједу Радислава.

Кућа 15, обрабена баштина 1.

Село Гостојевићи

Ђурђе Драго, Стјепан Драго, Лазар Драго, Тодор Радоња, Ђураш Драго.

Кућа 5.

Село Церова

Стјепа Вукодраг, Иваниш Јаговић, Ђуро Петро, Ђикша Вукосав, Никола Луда, Радисав Радиман, Радован Вулица, Новак Вујас, Марко поп, Радоња Илија, Радич Вукшић, Ђуро Радоња, Чујаш Никола, Никола Мијаљ, Радич Илија, Вујас Вујас муселем, Иван Никац, Гоја Илија, Радивој Радеља, Стјепан Дабиша, поп, Вукосав Радоња, Гостиша Радоман, Ђурин Дабиш, Вук Влатко, Радиман Радун, празна баштина Стјепана Вукова, баштина Радивоја у посједу Радована Вујице, баштина Новака Божидара у посједу Новака Вујаса, баштина Ђурђа Николина у посједу Радиша Вукшића, баштина попа Влатка у посједу попа Марка, баштина Радина Иванова у посједу Иваниша, баштина Нике Николина у посједу попа Радосава.

Муселем 1, кућа 24.

Обрабених баштина 6, празних баштина 1.

Село Островићи

Лалинко Радоња, Радисав Веломир, Радоња Иваниш, Радич Радеља, Радисав Бранко, Вукић Лалин, баштина Нике Николина у посједу Ивана Ђуровог.

Кућа 6.

Обрабених баштина 1.

Село Загорак

Радоња Иван, Радисав Радоња, Вукас Радоња, Вуксан Стјепан, Станиша Павлов, Радич Васко, муселем Радоња Лолиша, Стјепан Ђурин, Божидар Грубац, Вукосав Никола, Нико Драгиша, Вулета Иваниш муселем, Вукас Страхиња, Божидар Вук, Радисав Вукосав, Радоња Радин, Стјепан Радун муселем, Павло Раско муселем, Стјепан Јован, празна баштина Вуја Бранка, баштина Вулића Стјепанова у посједу Вуксана Стјепанова, баштина Војка Николина у посједу Вукаса Радованова, празна баштина Херака и Нике Ђурице, баштина Вуксала Вуковог у посједу Оливера, празна баштина Јоваша Борановог, празна баштина Бранка Павлова. Муселема 4, кућа 15.

Обрабених баштина 3, празних баштина 4.

Село Дреноштица

Јован Богдан, Раско Берисал, Станиша Вуксал, Радич Радоња, Радич Никола, Ника Јован, баштина Видака у посједу Јована

Богдана, празна баштина Драгића Радичева, Вуксан Божан.
Кућа 7.
Обраћених баштина 1, празних баштина 1.

Село Рт

Видак Ратко, Вукашин Радован, Стјепо Војо.
Кућа 3.

Село Витасовићи

Вукодраг Ђурђе, Иван Радихна, Дабижив Радихна, Радован Ви-
томир, Радисав Радоња, Никола Иван, празна баштина Влатка
Вукодрагова.
Кућа 6.
Празних баштина 1.

Село Милојевићи

Поп Радован, Радивој Радун, Вучић Берина, Радич поп, Ђураш
Радоња, Раско Радоња, Никола Радисав, Радоња Ђуро, баштина
Богојева Радина у посједу Вучића Берине, баштина Радоње у
посједу попа, баштина Радихне у посједу Раска Радоњина, ба-
штина Стјепана Вита у посједу Стјепана Дабишина.
Кућа 8.
Обраћених баштина 4.

Село Хрчковићи

Бранко . . . ., Херак Ђурђе, Војко Богдан, Вучко Нико, Никола
Бранко, Радоња Бранко, баштина Вука у посједу Николе Радоње,
празна баштина у посједу Војке Угљеше, баштина Николе и Вула
у посједу Стјепана Стоје, баштина Петра у посједу Ђура, башти-
на Николе у посједу Латинка, празна баштина Стјепана у посје-
ду Вујадина, празна баштина у посједу Радована, празна башти-
на Аладина.
Кућа 6.
Обраћених баштина 4, празних баштина 4.

Село Витковићи

Ђуро Богда, Ђурин Богда, Вукодраг Радоња, Милич Вукашин,
Витко Угљеша, Витко Илија, Андрија Витко, Ђуро Тихорад, Вук-
сан Вукодраг, Богдан Радован, Петрија Вуксал, Радич Живко,
Радисав Живко, Бралко Радин, Јован Витко, Никола Белак,
Стјепан Дабижив, Радисав Радоња, Никола Никола, Ђураш Ла-
лич, Вуко Нико, Иваниш Ника, Радич Вукашин, празна баштина
Вучина Вучетина, баштина Божидара Радисавова у посједу Вит-
ка Илијина, празна баштина Иваниша Богова, празна баштина
Николе Ђурашева, празна баштина Божидара Богова, празна ба-
штина Стјепана Стјепкова.
Риболовише Слап на ријечи Зети у посједу Николе Белака —
приход годишње 30 акчи (изван дефтера).
Кућа 23.
Обраћене баштине 1, празне баштине 6.

Село Доња Црква

Радич Радан, Никола Илија, Стјепан Радоња, Радич Петро, празна баштина Драгича Сладина.

Кућа 4.

Празних баштина 1.

Село Богмиловићи

Видин Лазар, Ђуро Оливер, Богдан Милија, Радин Раско, Радич Оливер, Вук Вукодраг, Ђорђе Миладин, Вуксан Вукашин, Стјепан Радисав, Радич Драгич, Грбавич Миладин, Никола Влајич, Радиња Влајич, Радич Радоња, поп Радосав, празна баштина Димитриша у пос. Вука, празна баштина Ивка Иванова, празна баштина Божидара Павлова, празна баштина Браја у посједу Вујина Лазарева, баштина Радича и других Данчића у посједу Ђура Тихорадова.

Кућа 15.

Обраћених баштина 1, празних баштина 4.

Село Дол

Вукашин Радич, Радосав Вук, Стјепан Радоња, Радич Радован, Иван Радован, Радисав Ивко, Радо Никола, Брајан Радашин, Дабижив Вукман, Радоња Радосав, Радисав Вујан, баштина Вукосава Стоје у посједу Богосала Радељина, баштина Миливоја Раденкова у посједу Николе Оливерова, баштина Петрића у посједу Николе Оливерова, баштина Петрића у посједу Радисава Радоњина, празна баштина Вукашина у посједу Стјепана Радоњина, баштина Радана Бранкова у посједу Радоње Богићева.

Кућа 11.

Обраћених баштина 4, празних баштина 1.

Мезра Рибњак у посједу неких становника Пјешиваца — одсјеком годишње 15 (акчи).

Љетња паша Ластва у посједу становништва нахије Пјешивци.

*Дефтер Скадарског санџаката за 1570. годину⁶**Нахија Пјешивци**Село Повије*

Бојина Иваниш, Никола Иваниш, поп Радисав, Вуксат Вук, Никола Вук, Ђуро Степан, Ивко Рајо, Михаил Вукдраг, Радоња Витошић, Драгић Јован, Иваниш Вујо, Вујо Радован, Николич Радоња, Радован Иван.

Кућа 14.

Износ укупног прихода од пореза 420 (акчи).

⁶ Исто.

Село Гостовићи

Томаш Вукшић, Радислав Поповић, Влатко Драговић, Вук Нашета, Радоња Нашета, баштина Вуксана у рукама Томаша Вукшића, Радисав Вукша.

Кућа 6, баштина 1.

Укупно 210.

Село Церова

Радивоје Стјепан, Миливој Вуксан, Стјепан Иваниш, Радивој Радислав, Стјепан Витошић, Радич Вук, Вук Радисав, Обрад Гојшин, Рајич Петро, Павле поп, Радован Којко, Мирча Иван, Ракоје Јован, Јован Радич, Лалич Радоје, Радич Никола, Николич Радиновић, Раде Вук, Радован Вуксан, Малечић Никола, Трајо . . . , Вукша Радич, баштина: уживају Рајић Петар, Радивој Радислав, Ђура Радислав, баштина: уживају Радивој Стјепан и Миливој Вуксан, баштина Ђуре Петрова у рукама Радича Стјепана, Иваниш Петерка, баштина: уживају Лалич Радоје и Радован Којко, баштина: уживају Вуксан Иван, Рајич Петро, Ђура Рајич, Павел Јован и поп Радич, муселем Иван Радисав.

Кућа 22, баштина 5, муселем 1.

Укупно 810.

Село Островићи

Радован Радисав, Влатко Радисав, Милосав Ратко, Радич Радоје, Вукдраг Вукић, баштина Радисава у рукама становника села, баштина Мисе у рукама поп Радисава из села Повије.

Кућа 5, баштине 2, укупно 210 (акчи).

Село Загорак

Милица Радоња, Петро Никола, Вујо Видак, Вукосав Рајич, Вуксан Станиша, Илија Рајич, Рајич Иван, Јован Радислав, Рајич Стјепан, Ђуро Радоњић, Радоје Николић, Радисав Радоња, Угљеша Поповић, Ђуро Поповић, Радоња Радисав, Вукосав Поповић, Рајич Дељевић, баштина Банашевића у рукама Рајича Стјепана, баштина Стјепана Ђуре у рукама Марина Рајича, баштина Вукића Ивана у рукама Радоње Витковића из села Витковићи.

Кућа 17, баштина 3. Укупно 600.

Село Дреновиште

Вук Радовић, Јованич Радич, Петро Вуксан, Вуксан Вукосав, Иваниш Никола, Петро Иван, Вукосав Јаков, Андрија Јован, Вуканић Божан, Иваниш Ђуро, Никола Драгшић, Драгшић Павел. Кућа 12. Укупно 360.

Село Рт

Никола Видак, Вук Видак, Радоња Вукашин, Радоња Стјепан.

Кућа 4. Укупно 120.

Село Витасовићи

Вукдраг Радисав, Радоња Радисав, Ђуро Иван, Јован Дабижив, Николич Радоњић, баштина Божидара Витаса у рукама села.

Кућа 5, баштина 1.

Укупно 180.

Село Милојевићи

Томаш Данислав, Никола Радислав, Вуксан Радилa, Лазар Ђуро, Видак Витко, баштина Ђураша Радоње у рукама Пејана Ивка из села Дреновиште, баштина Радича Богољуба у рукама Андрије Јована из поменутог села, баштина Стјепана Радиле у рукама Петрија Вуксана из поменутог села, баштина Брајка Брадка у рукама Иваниш Николе из поменутог села, баштина попа Паве у рукама Радича Ратислава из поменутог села, баштина Радуче у рукама Вука Николе из села Милојевићи, баштина Николе Дељевића у рукама становника села.

Кућа 5, баштина 7.

Укупно 360.

Село Храчковићи

Радислав . . . ., Радислав Радевац, Вуксан Радислав, Радко Радислав, Рајко Станиша, Никола Радислав, баштина у рукама Грбића Радислава, баштина у рукама Радула Радевца, баштина у рукама Радоњича Вуксана, баштина у рукама Милоша Радка.

Кућа 6, баштина 4.

Укупно 300.

Село Витковићи

Стјепан Ђуро, Рајич Ђуро, поп Драгиша, Вуксан Вукић, Бали Милкан, Миле Радислав, Раде Иван, Вучко Радоје, Вукдраг Иваш, Вукић Рајич, Рајич Радослав, Вукосав Ђуро, Драг Иван, Вук Радоња, Радислав Радован, Вукша Рајич, Рајич Богдан, Радоња Богдан, Радислав Радач, Стјепан Никола, Радило Вук, Лека Радислав, Радун Станиша, Иван Никола, Рајич Никола, Иван Рајич, Вуко Иваниш, Радоје Радоје, Вукић Вуксан, Иван Стјепан, Иван Ника, Балша Богдан, Рајич Стјепан, Радислав Стјепан и муселем Петро Радисав.

Од рибњака на слапу Зете, који је у рукама поменутог села, одсјеком годишње 30 (акчи).

Кућа 34, муселем 1.

Укупно 1020.

Село Доња Црква

Лукач Ђураш, Радисав Раде, баштина Стјепана Радоње у рукама Вучине Ивана из села До, баштина Николе Илије у рукама Ни-

коле Рајича, из села Витковићи, баштина у рукама Павела Ђурашева.

Кућа 2, баштине 3.

Укупно 150.

Село Богмиловићи

Ђуро Вујадин, Драгоје Вујадин, Вукдраг Вучић, Видач Иваниш, Вујадин Вукдраг, Радоња Раден, Вукосав . . . , Томаш Вук, Витас Раденич, Вуксан Ђуро, Јован Стјепан, Вуксан Радисав, поп Вук, Радован Радоња, баштина Ђуре Оливера у рукама Радоја Вујадина, баштина Новака у рукама Радована Радоње, баштина Божидара Павела у рукама Драгоја Вукшина.

Кућа 14, баштине 3.

Укупно 510.

Село Дол

Вук Радислав, Радоје Вукшин, Вукић Вуксан, Вуксан Ковач, Вук Вукојић, Ђуро Радич, Вукша Ратковић, Иван Ратковић, Ђуриша Радан, Рајич Радо, Радислав Николић, Батрић Николић, Вуко Ратко, Ненад Вујатко, Вук Радислав.

Кућа 15.

Мерза Рибљак у посједу неких становника Пјешиваца — одсјеком годишње 15 (акчи).

Износ прихода од пореза 450 (акчи), од мерзе 15 (акчи). Укупно 465. Љетња паша Ластва у посједу становништва нахије Пјешивци.

Према свим овим дефтерима из 1521, 1523. и 1570. године, очигледно је да се нахија Пјешивци дијелила на 14 села.

Село Повија је 1523. године имало 15 кућа, а 1570. године 14 кућа. Од ових становника Повије из XVI вијека, развила су се доцније сљедећа пјешивачка братства, и то: Мијушковићи и Контићи из Повије и Никчевићи, Перовићи, Стриковићи и Капешаћи из Стубице. Наиме, Стубица се према општем вјеровању тек у XVII вијеку одвојила од Повије као посебно село.

Село Гостојевићи је 1523. године имало 5 кућа, а 1570. године 6 кућа. Ово село је у XVI вијеку имало у свом саставу и сусједне Папрати. У дефтерима из 1521. и 1523. године у Гостојевићима помињу се 4 брата Драго: Ђурђе (Ђорђе), Стјепан, Лазар и Ђураш, док се у дефтеру из 1570. године помиње само једна кућа њиховог наследника Влатка Драговића. Очигледно је ово братство Драго или Драговићи одавно изумрло или се иселило, јер их већ одавно нема у Пјешивцима, а не зна се да ли они имају некакве везе са угледном племићком которском породицом Драго из средњег вијека. Од Томаша Вукшића и Радисава Вукшића, који се помињу као становници Гостојевића из 1570. године, развила су се братства Лалатовићи, Цебаловићи, из Гостојевића, и Вучинићи, Бањевићи и Мрвошевићи из Папрати.⁷ Можда је пети становник овог села из 1521. и 1523. године, по

⁷ Петар Шобајић, Бјелопавлићи и Пјешивци.

имену Тодор Радованов (или Радоњин), у ствари предак братства Рогановићи из Гостојевића, чији се први предак доселио из Рогама, из Пипера, поткрај XV вијека, према предању.

Село Церова је 1523. године имало 25 кућа, а 1570. године 23 куће. Очигледно је да је било у међувремену иселавања из овог села, које је и доцније, послије уништења Витковића (или Бритвића), било најбројније пјешивачко село. У Церову су се доцније од ових становника из XVI вијека развила сљедећа братства: Вукићевићи, Ђуровићи, Маговчевићи и Ђурачићи (или Змијановићи), која су заједничког поријекла, те даље Живковићи, Љешковићи и Шкулетићи који су разнородног поријекла.

Село Островићи, које се данас зове Богетићи, имало је 1523. године 6 кућа, а 1570. године 5 кућа. У данашњим Богетићима развила су се братства Вучетићи и Мандаленићи, за које Ердељановић сматра да су старосједиоци, те затим Маговчевићи, Премовићи, Драгићевићи и Јоковићи, који су истог поријекла.

Село Дреновштица је 1523. године имало 7 кућа, а 1570. године 12 кућа. У дефтеру из 1570. године налазе се Андрија Јованов и његов отац Јован Радичев, који су преци садашњих братстава Перуновића и Бацковића из Дреновштице, која и знају своје пасове до ових предака (Перун — Вуксан — Андрија — Јован — Радич — Радован — Богдан). О осталим становницима Дреновштице из XVI вијека не зна се ништа, као ни о њиховим потомцима, ни да ли су изумрли или се иселили.

Село Рт је 1523. године имало 3 куће, а 1570. године 4 куће. Из овог села је био из предања познати Вук Рћанин, којег Болица у свом опису Скадарског санџака из 1614. године помиње као Вука Маркова, команданта пјешивачког за област Ранци. Данас се ово мјесто зове Слупци и налази се у подножју Рцке главице.⁸

Село Загорак је 1523. године имало 15 кућа, а 1570. године 17 кућа. У овом селу су братства Шћепановићи и Срнадичићи, као и Вулановићи који су се доселили из Церова почетком XIX вијека.

Село Витасовићи је 1523. године имало 6 кућа, а 1570. године 5 кућа. Чак се 1570. године помиње „баштина Божицара Витаса“, што се може довести у везу са називом села. Према предању, у овом селу је Иван Црнојевић населио Ђура Штекојевића из Куча, поткрај XV вијека. Од Ђура Штекојевића су 4 братства: Спасојевићи, Радојичићи, Савићевићи и Милошевићи у Витасовићима, Рајевићи у Долу и Живковићи у Церову. У дефтеру из 1521. године у овом селу се помиње Ђуро Витомир.

Поред ових братстава, у Витасовићима живе и Минићи, који су се поткрај XVI вијека доселили са Чева.

Село Милојевићи је 1523. године имало 8 кућа, а 1570. године 5 кућа. У ово село се почетком XVII вијека доселио Милоје са Чева, који се оженио Росандом, кћерком Вука Рћанина, и од

⁸ Ј. Ердељановић, *Стара Црна Гора*.

љих су братства Росандићи и Пајовићи.⁹ Крајем XVII вијека из Башина села (између Чева и Цуца) доселили су се Радуловићи.¹⁰ Дакле, на основу изложеног види се да доцније становништво овог села чине досељеници, а о старом становништву из XVI вијека не зна се ништа.

Село Храчковићи, које се данас зове Селишта, имало је 1523. године 6 кућа, а 1570. године исто 6 кућа. Ново име је добило услед пресељења становника Витковића у ово село почетком 18. вијека, када су Бијелопавлићи разорили и заузели село Витковићи. У овом селу живи братство Срнадичићи.¹¹

Село Витковићи се у предању Пјешиваца и Бјелопавлића назива још и Бритвићи. Витковићи су 1523. године имали 23 куће, а 1570. године 35 кућа. Витковићи су добили име по Витку, брату војводе Богдана Потолића, који се ту населио крајем 15. вијека. Њих тројица браће дошли су из Груда, у Албанији, и док су друга два брата пошла у Горње Пјешивце, Витко је остао ту, у Доњим Пјешивцима. До свог уништења, почетком 18. вијека, ово је било највеће пјешивачко село, што се види и по дефтеру из 1570. године. У дефтеру из 1523. године помињу се Андрија Витков и Јован Витков, као становници села. Болица наводи да је 1614. године командант овог пјешивачког села био Марко Бритвић. Из ових дефтера види се поријекло Марка Петрова Бритвића, а такође се види да је његов отац Петар Радисавов 1570. године био муселем у селу Витковићи. (Радоња — Радисав, 1523 — Петар, 1570 — Марко, 1614).

Око 1720. године Бјелопавлићи су разурили ово село, становнике побили а преживјеле претјерали у Загорак и Селишта и тако проширили племенску границу Бјелопавлића и на тој територији формирали своја села Творило и Кујаву.¹²

Село Доња Црква је 1523. године имало 4 куће, а 1570. године 2 куће. Ово село се, изгледа, налазило испод Дола и Витковића, а уништено је вјероватно кад и Витковићи.

Село Богмиловићи је 1523. године имало 15 кућа, а 1570. године 14 кућа. Милуновићи су старинци у овом селу, а средином 18. вијека доселио се са Велестова предак Бошковића, Перовића, Ацића и Мијушковића.¹³ У дефтеру из 1521. године у селу До помиње се Милун Радимио, али пошто се не налази у Богмиловићима, тешко је тврдити да овај Милун има везе са Милуновићима.

Село До је 1523. године имало 11 кућа, а 1570. године 15 кућа. Од ових становника села развила су се братства: Антовићи и Пејовићи, који су старосједиоци. Павићевићи су потомци Иванка Павићева из Трешњева, који се населио поткрај 15. вијека, кад и Ђуро Штекојевић из Куча, од којег су Рајевићи. Преци ових братстава су у 16. вијеку очигледно живјели у Пјешивцима,

⁹ З. Мијушковић, *Племи Пјешивци*.

¹⁰ Ј. Ердељановић, *Рукописи*.

¹¹ З. Мијушковић, *Племи Пјешивци*.

¹² Петар Шобајић, *Бјелопавлићи и Пјешивци*.

¹³ Исто.

као и преци Матковића и Милетића, који су се давно доселили из Залаза. Ускоковићи из Љешанске нахије доселили су се почетком 18. вијека.

На основу прегледа свих тадашњих 14 пјешивачких села, видимо да је већина њих имала за своје становнике сроднике, од којих ће касније настати низ сродних братстава, која сва воде поријекло од Богдана Потолића и његова два брата, која је Иван Црнојевић населио у Пјешивцима поткрај 15. вијека. Ево шта о томе каже Петар Шобајић у својој књизи „Бјелопавлићи и Пјешивци“.

„Пјешивци су старо српско племе, старији облик је гласио Пљешивци, ријеч изведена од придјева пљешив, што значи го, ћелав. Ово су племе основали Лужани, први Срби који су дошли у Горњу Зету. Они су ондје затекли балканске старосједиоце, које народ назива Шпањима и асимиловали их. У Пјешивце су дошли по Косову међу Лужане ускоци са разних страна, развијали се и постепено потискивали Лужане, тако да њих овдје има врло мало. Скоро сви Горњи Пјешивци воде поријекло од једног заједничког претка кнеза Богдана, који је у 15. вијеку дошао из племена Груда, а даља му је старина била из старе Србије. Братства у доњим Пјешивцима воде поријекло од ускока који су у племе дошли са разних страна највише из катунских племена“.

По Шобајићу — Богдан је имао три сина: Радована, Вукосава и Змијана и ванбрачног Гостоја. Већ су се његови синови разишли из Столића: Змијан и Вукосав су прешли у Церово, Гостоје у Гостојевиће, а Радованови синови једни у Доњу Повију, једни у Стубицу, а једни у Дреновштицу. Дакле, према предању од Богдана Потолића и његове браће воде поријекло сљедећа братства: Мијушковићи и Контићи из Повије, Никчевићи из Стубице, Перуновићи и Бацковићи из Дреновштице, Вукићевићи, Ђуровићи и Ђурачићи (Змијановићи) из Церова, Магачевићи, Премовићи, Драгићевићи и Јоковићи из Богетића, Јалатовићи и Џебаловићи из Гостојевића, Вучинићи, Бањовићи и Мрвишевићи из Папрати, Шћепановићи и Срнадичићи из Загорка.

У дефтеру из 1521. године у Повији се помињу Богдан Богавац и Радосав Богавац, а у Рту Војко (Витко) Богавац. З. Мијушковић у књизи „Племе Пјешивци“ објашњава да су то уствари Богдан Потолић и браћа му Радосав и Витко, који су насељени од Ивана Црнојевића у Пјешивце, и да им се отац звао Богавац, а Богданови синови да су се звали: Јован, Радован, Ђуро и Ђурин, како стоји у дефтерима.

Да бисмо имали потпун преглед писаних докумената о племену Пјешивци у 16. вијеку, не смијемо заборавити податке из которског Архива, гдје се помиње Милко Групковић из Пјешигаца, настањен у Котору, који је свједочио пред судом 21. III 1500. године. Његов презимењак Ђуро Групковић Пјешивац, као становник Котора помиње се још 1487. године.

Обрад Групковић из села Пјешиваца из Зете имао је кћер Јелу, удату у Котору за Матију из Босне, која је умрла без теста-

мента, што се види из документа од 4. маја 1504. године. Петар Иванишевић из Пјешиваца помиње се 1557. године заједно са Раичем Крешевићем из Озринића.¹⁴ Цјеловито гледано, на основу три дефтера из 16. вијека, очигледно је да су Пјешивци као племе и нахија доцније губили поједине територије на границама са Бјелопавлићима и Озринићима. У 16. вијеку Пјешивци су се граничили на сјеверу са херцеговачким племенима Никшићи и Риџани, на западу са Озринићима, на југу са Малоншићима и на истоку са брдским племеном Бјелопавлићи. У дефтеру из 1570. године, поред поменутих 14 села, Пјешивцима су припадали мерза, Рибљак на Зети и љетна паша Ластва. Видјели смо да су почетком 18. вијека Бјелопавлићи уништили пјешивачка села Витковићи (Бритвићи) и Доњу Цркву у долини Зете и тако отели ту територију заједно са рибљаком на Зети. Тај простор данас заузимају 4 бјелопавлићка села: Демировићи, Творила, Фрутак и Кујава.¹⁵

Озринићи су, изгледа, још раније, током 17. вијека, отели од Пјешиваца цијелу Ластву, јер је вјероватно до тада само мањи дио Ластве припадао Озринићима, до брда Стражнице, које је некад било граница, односно стражарница између катунске и пјешивачке нахије, односно између црногорске и турске територије.

Озринићи у XVI вијеку

Озринићи (Чевљани) и Цуце били су црногорски крајишници током цијелог турског доба, заједно са Бјелицама највише су четовали и упадали на турску и млетачку територију, пљачкајући турске, млетачке и дубровачке караване и поданике.

Напомињемо да су с етнографске стране врло мало обрађени Озринићи и Бјелице. Цуце су у потпуности обрађени у књизи Јована Ердељановића „Стара Црна Гора“, а Озринићи и Бјелице тек површно.

У XVI вијеку ова племена, тада села, према дефтерима нијесу обухватала исту територију као на почетку XX вијека, како је то забиљежио Јован Ердељановић у својој књизи „Стара Црна Гора“. Границе између Чева и Пјешиваца утврдио је још Ђураћ Црнојевић 4. нов. 1492. године: „да се зна како ја гн. Ђураћ Црнојевић исках међу Кчевску и међу Пјешиваца и послах кд. властеле од земље и ш њима ђефалија Радосава Богдановића и искаше међу стару коју је био нашао гн. Иван родитељ наш. Најпрво у Бокови убао и уврх Гарча и отле Мачјом Љућу и у воду Грабовицу и отле у Тутину Каменицу и отле у воду Борчку до међе Риџанске.“¹⁶

Ова граница је до почетка XX вијека знатно измијењена у корист Озринића. У XIX вијеку је и књаз Никола морао да

¹⁴ Ристо Ковијанић, *Помени црногорских племена у которским споменицима.*

¹⁵ Исто.

¹⁶ Јован Томић, *Прилози за Историју Црнојевића.*

утврђује међе и границе између Чевљана и Пјешиваца, о чему говори и позната анегдота о Шуту Рогановићу. Углавном од ових пограничних топонима из 1492. године Бокови убао — врх Гарча — Мачја Љут — вода Грабовица — Тутина Каменица — Борчки (Борачки) до — међа Рићанска, топоними Мачја Љут и вода Грабовица су остали непознати, Бокови убао је испод Гарча, док је Гарач и даље остао на граници Пјешиваца и Чева, дачим је Тутина Каменица, гдје и Тутини доли, простран предно у Ластви чевској према Пјешивачкој граници, а Борачки до се налази испод Борачког кома, који је и остао граничник између Чевљана и Пјешиваца, па до међе Рићанске, тј. Лигунара, који је и даље био граница између Чева и Рудина. Дакле, у XVI вијеку село Кчево или Озрихнићи се граничило на истоку са Пјешивцима, на сјеверу са Рићанима, на западу са Цуцама, на југу са Бјелицама и Команима (нахија Грбавци, доцније Љешанска) и Загарчем (нахија Цетиње) и на истоку са Загредом (нахија Малоншићи).

Према дефтеру из 1523. године Озрихнићи су имали 18 кућа: Богдан Стјепан, Иван Вукич, Драгић Драгић, Ђуро Бојко, Радован Радоња, Вукосав . . . ., Чавуш Ђурко, Радисав Годица, Никола Влатко, Ђорђија Чавуш, Тодор Богдан, Братић Братимил, Вуја Балтић, Никола Богавче, Божидар Селак, Вук Радич, Ђуро Стано, Радован Дабижив. Биле су двије обрађене баштине: Јањо Владо у посједу његове жене, Ковач Караџоз. Било је 14 празних баштина: Вукосава Радича, Андрије Божицара, Оливер Ивко, Живка Радиче, Ника Јанко, Бојка Ђуро, Видака Херака, Радича Вукаса, Радислава Херака, Војка Ђурђе, Батрића Влатка, Вуксана Жује, Годице Радована, Стјепана Ђурђе.

Према дукаћинском дефтеру из 1570. године (дефтер број 499 у Цариградском архиву), село Кчево (или Озринићи), Бјелице и Цуце припадају нахији Цетиње, како су припадали и у дефтеру из 1523. године.

*Село Кчево, други назив Озрихнићи, домаћинства:*¹⁷

Станиша Радованов, Раич Вуко, Драгић Тодоров, Радован Драгићев, Никша Тодоров, Радован Нинчић, Селак Николић, Рајић Кешинов, Раде Добролујић, Никола Радисавов, Угљеша Чаушевић, Радоје Радичев, Ладимир Чаушевић, Вук Баличевић, Вукосав Баличевић, Радоња Вуксанов, Раич Радоња, Радун Радичев, Станко Поповић, Вукосав Матко, Гргур Радоњић, Павко Шурин, Митовил Божицаров, Вуксан Иванов, Вучета Иванов, Раич Николић, Радисав Николић, Николица Радисалић, Јанко Поповић, Радоје Радованов, Раослав Драгићев, Кеш Вукашинов муселем. Домова 33, укупни стални приходи (мјеста) 960.

Овдје видимо за Чево стари назив Кчево, како је то забиљежио и Јован Ердѣљановић у књизи „Стара Црна Гора“, као и

¹⁷ Податке из дукаћинског дефтера из 1570. године за Кчево, Бјелице и Цуце превео је Ахмет Аличић са Оријенталног института у Сарајеву за потребе овог рада.

други братственички, односно племенски назив Озрихнићи. Озрихнићи су у XVI вијеку обухватили само подручје Чева око старе цркве Св. Арханђела Михаила. Напомињемо да су се касније Озринићи проширили и на Војниће, Доњи Крај, Башино Село, Загреду, Ластву, Убле и Бијеле Пољане. Овај попис домаћинстава Кчева или Озрихнића у многим подацима уклапа се са садржајем дефтера из 1521. и 1523. године, као и каснијим подацима из которског Архива које је обрађивао Ристо Ковијанић. Осим назива Кчево, ово село је добило други назив Озрихнићи, по претку већине становника села Озру, којем је право име било Озрихна и који је највјероватније живио у XIII вијеку.

У которским документима Озрихнићи се први пут помињу 1335. године, и то Неноје Озрихнић. Током XIV вијека помињу се многи Озрихнићи заједно са другим становницима Кчева. Озрихнићи се помињу први пут 1411. године као племе (Озрихники) у писму Дубровчана Јелени Балшић, кћерки кнеза Лазара.¹⁸ Значи, већ почетком XV вијека Кчево добија и други назив, Озрихнићи. Да су Кчево или Озрихнићи припадали нахији (или Крају) Цетиње и прије доласка Турака, очигледно је из повеље Ивана Црнојевића од 1489. године, у којој се Вукота Озрихнић¹⁹ помиње као представник Цетиња.

Раослав Бранковић из Озрихнића дао је, 10. априла 1518. године, своју рођаку Ружу за слушкињу которском провидуру Бернардину де Рипа. Присутна Ружа се обавезала да ће служити вјерно у провидуровој кући 7 година за 10 дуката. Истог дана Раослав Бранковић намјестио је као слушкињу другу своју рођаку Стану Божидара из Озрихнића, на шта је присутна Стана дала свој пристанак.²⁰

Стана је очигледно кћерка Божидара Селака из Озрихнића, који се помиње у дефтерима из 1521. и 1523. године као становник села.

Јану, жену Тодора Раичевића из Озрихнића, и његовог сина Ивана откупио је из турског заробљеништва за 44 дуката Иванац Радмановић из Његуша. Јана му је платила дуг 21. маја 1544. године.²¹

Јана је жена Тодора Богданова (Раичевића) из Озрихнића, који се помиње као једини Тодор у овом селу у дефтерима из 1521. и 1523. године.

Раич Крешевић из Озрихнића и Петар Иванишевић из Пјешиваца, за чију идентичност јемчи Марин Болица, опуномоћили су 2. јула 1557. године Владоја из Озрихнића, становника Котора, да наплати од Матије Поповића са Луштице све оно што им дугује по пресуди арбитра од 19. јуна 1557. године.²²

¹⁸ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма*.

¹⁹ Др Божидар Шекуларац, *Дукљанско-зетске повеље*.

²⁰ *Помени црногорских племена*.

²¹ Исто, 20.

²² Исто.

Да су у Озринићима некад живјели Крешевићи, од којих је и поменути Раич, види се и по називу мјеста Крешевац у Велестову.

Вицко Марков Пасквалић дао је на обраду, 17. априла 1600. године, Милуну из Озринића своју земљу с виноградом и маслинама у Думидрани, око 60 квадратола. Милун се обавезао да ће земљу обрађивати, да ће маслине чистити, окопавати и ђубрити с времена на вријеме.

СТИЈЕПО БОШКОВИЋ ИЗ КРУШЕВИЦА ОБАВЕЗАО СЕ 25. ЈУНА 1600. ГОДИНЕ ДА ЋЕ ПЛАТИТИ ЛУКИ МЕКШИ 50 ТАЛИЈЕРА, КОЈЕ ЈЕ ПРИЈЕ ГОДИНУ И ПО ДАНА БИО УЗЕО ОД ЛУКЕ ДА УЛОЖИ У ТРГОВИНУ СВИЊА У ЦРНОЈ ГОРИ НА ДОБИТ ПО ТРЕЋИНУ. ПОСРЕДНИК ЗА ТРГОВИНУ БИО ЈЕ УБИЈЕН. ОСУМЊИЧЕНИ СУ: ДРАГОЈЕ РАОСАЉИЋ ОЗРИХНИЋ, ЊЕГОВ ЗЕТ ЈОВАН, ЊЕГОВ ЗЕТ ВУЧЕТА ЛАКОВИЋ, ЗАРИЈА И ДРАГИЋ РАОСАЉИЋ И ДРУГИ, КАО ШТО ЈЕ ПОТВРДИО ЛАКИЋ (ЛАКО), ОТАЦ ПОМЕНУТОГ ВУЧЕТЕ, КОЈИ ЈЕ ИЗЈАВИО ДА ЋЕ СТИЈЕПУ НАКНАДИТИ УЛОЖЕНИ НОВАЦ.²³ ДРАГОЈЕ РАОСАЉИЋ ОЗРИХНИЋ ЈЕ ОТАЦ ПОПА ПРЕНТЕ ДРАГОЈЕВИЋА И ЊЕГОВЕ БРАЋЕ.

У дефтеру из 1570. године налазимо два домаћина, Угљешу Чаушевића и Ладимира Чаушевића, док се у дефтерима из 1521. године и 1523. године помиње Чауш Ђурко, а 1523. године и Ђорђије Чауш. Познато је народно предање да је један Озринић био чауш у сватовима Црнојевића који су ишли у Млетке, што потврђује и венецијански Архив. Према једном предању, Велестовци су од овог чауша. Са овим Озринићем био је и Вукоровић (из Грбља) приликом уговарања свадбе за Ђурђа Црнојевића код Млечана. У вријеме Црнојевића властелини су били Јован Озринић по предању и Вукота Озрихновић који се помиње у повељи Ивана Црнојевића из 1489. године. У свим дефтерима 1521, 1523. и 1570. године видимо да је други назив за Кчево био Озринићи. Дакле, то је већ тада било заједничко презиме и име села за све Озрихнине потомке на Кчеву. Што се тиче Чаушевића, који се помињу у свим овим дефтерима 1521, 1523. и 1570. године, они су били посебно братство и живјели су на Велестову све до средине XVIII вијека, када су се одселили у Петрушиновиће, у Бјелопавлиће, гдје су и даље живјели под презименом Чаушевић. Ова њихова сеоба била је, кажу, у доба Лазара Пецирепа, дакле око 1750. године. По овим дефтерима родослов Чаушевића би могао почети са Чаушем Ђурком, који се помиње 1521. и 1523. године.

ЧАУШ ЂУРКО

| 1521—23.

ЂОРЂИЈА

| 1523. |

УГЉЕША ЛАДИМИР

1570.

У овом дефтеру из 1570. године налазимо и два Балићевића, и то Вука и Вукосава. Напомињемо да се у дефтерима из 1521. и

²³ Исто.

1523. године помиње Вук или Вујо Балић или Балтић, као могући предак Балићевића. Године 1613. санџак-бег Балићевић водио је Турке у ратни поход на Црну Гору. Године 1704. Нико Балићевић имао је посјед у Бијелој, у Боки, иако тамо није живио. Године 1710. међу 26 представника црногорских племена одређених за арбитра да пресуде један инцидент на которском пазару, представници Озринића су: војвода Драшко Поповић, Мојаш Ђукановић, Ђикан Вукотић, Вукадин Вукотић, МАНОЈЛО БАЛИЋЕВИЋ, Раосав Живковић, Драгоје Поповић, Живко Дамјановић, Петар Бошковић и Вук Мићуновић. Са њима је и Раде Шћепчев, брат Владике Данила, и још 15 представника црногорских племена.²⁴

Међу овом десеторицом представника племена Озринића, поред војводе Драшка Поповића (сина попа Пренте Драгојевића), срећемо у историји и народним предањима добро познате личности: Мојаша, сина Ђукана Иванова, Ђикана и Вукадина, синове кнеза Вукоте Вукашинова, Живка, сина Дамјана Вукашинова, затим и Драшковог синовца Драгоја, сина попа Ђетка Поповића. Сва ова лица припадала су познатом озринићком роду Драгојевић. Даље, на овом списку је чувени јунак Вук Мићуновић, који је према предању био син Мићуна Шогова Радичевића. Све ове познате личности биле су савременици Манојла Балићевића, који је уједно посљедњи Балићевић који се помиње међу Озринићима.

У вези са постанком озринићког рода Драгојевићи, Јован Ердељановић је у књизи „Стара Црна Гора“ забиљежио следеће: „По том предању, које је забиљежио и Ј. Ф. Иванишевић, била је куга поморила и последњу задругу што је на Трешњеву била заостала још од првога насеља. Само је била од те задруге још остала у животу једна самохрана удовица, Манда или Мандалина. На њу наиђе чета од Чевљана, те се договоре са њом, да пође за једнога од њих Драгоја Перковића Озровића и да пређе са свом својом имовином на Чevo. Манда је тамо сазидала за спомен свога бившег мужа и његове породице црквицу, која се и данас види на ноге под Озриниће. На Трешњеву се и сад знају развалине од Мандине куће више цркве. Ово се цуцко предање допуњава подацима, до којих смо дошли нашим испитивањима у Кчеву. Тамо се прича да је Драгоје Перковић, потомак Озров, од којег води порекло велика већина данашњих Озринића, био у чети свога кума, харамбаше чевског Вука Драгићевића, који је исто као и Драгоје седео у тамошњем селу Војиновићима. У време поменутог помора (куге) била је Драгоју умрла жена, а на Трешњеву које је после помора било опустело наиђу приликом четовања на једну жену, којој је било остало велико богатство и коју испроси харамбаша Вук за свог кума Драгоја. Та се жена звала Мандалина или Магдалена. Она донесе Драгоју све своје богатство, те заједно са њим сазида у Војнићима цркву Св. Илије, која и сад стоји. Озринићко предање помаже нам и да одредимо време у које се десио тај помор после којег је Трешњево запустело. Зна се поуз-

²⁴ Р. Ковијанић, *О Вуку Мићуновићу и племенском умиру*.

дано по пасовима које набрајају сва озринићка братства, да је Озров потомак Драгоје живео пре 9—10 пасова. Према томе је несумњиво да је Трешњево опустило у првој половини 17. века".

Даље, овај дефтер из 1570. године пружа могућност разјашњења дилеме између двије верзије о поријеклу Драгоја Озринића, претка десет црногорских братстава. Према Јовану Ерделановићу, Драгоје је био Перков („Стара Црна Гора“), док је према Ристу Ковијанићу, Драгоје Раосаљић Озринић (Ристо Ковијанић, *Помени црногорских племена*). Према документу из которског Архива: 1600. године, 25. јуна, помињу се Драгоје Раосавић Озринић, његов зет Јован, његови рођаци Вучета Лаковић, Зарија и Драгић Раосавић и други.

У овом дефтеру из 1570. године нема ни једног Перка међу Озринићима, али зато постоји само један РАОСАВ (РАДОСАВ) ДРАГИЋЕВ. Могуће је да је овом Раосаву био надимак Перко, јер доста људи има надимак различит од имена. Даље, у овом дефтеру се помињу и домаћини РАДОВАН ДРАГИЋЕВ, ДРАГИЋ ТОДОРОВ и НИКША ТОДОРОВ. Први је највјероватније брат Раосавов, а други двојица отац и стриц. Познато је да се у дефтеру из 1521. године међу Озринићима помињу ТОДОР БОГДАНОВ и БРАНИМИЛ БОГДАНОВ, као и БАТРИЋ БРАНИМИЛОВ. У дефтеру из 1523. године помињу се ТОДОР БОГДАНОВ и БАТРИЋ БРАНИМИЛОВ. Према предању, послје једне епидемије куге (која је највјероватније била 1608. године) чевски харамбаша Вуко Драгићевић оженио је Драгоја удовицом Мандом (Мандалином) са Трешњева. Драгоје и Манда су, према предању, имали 7 синова: попа ПРЕНТУ — од којег су Драшковићи и Поповићи са Чева, ИВАНА — од којег су Ђукановићи и Николићи са Чева, ВУКАШИНА — од којег су Вукотићи и Дамјановићи са Чева, ВУЈА — од којег су Вујовићи са Чева, БУРУ — од којег су Бурићи из Загреде, РАДУЛА — од којег су Радүловићи из Комана, МАРКА — од којег су Марковићи из Бүроња.

Вјероватно је харамбаша Вуко Драгићевић био Драгоју стриц, јер се Драгојев дјед, као што видимо из дефтера, звао Драгић Тодоров.

На основу ових дефтера из 1521, 1523. и 1570. године и података из 1544. и 1600. године, као и наведеног предања, поријекло Драгојевића би требало изгледати највјероватније овако:

РАЈИЋ ОЗРИНИЋ

↓
БОГДАН

↓ БРАНИМИЛ
1521.

БАТРИЋ
1521—23

ДРАГОЈЕ
1600

ТОДОР ↓
1521—23. ↓

ИВАН
1544

ДРАГИЋ
1570

ДРАГИЋ
1600
ЗАРИЈА
1600

НИКША
1570
РАОСЛАВ
1570
РАДОВАН
1570
ВУКО

Касније су Драгоје и Манда (која је донијела велико богатство из Трешњева) и подигли у чевском засеоку Војинићи цркву Св. Илије, а најстаријег сина Пренту дали да учи за попа. Доцније је, изгледа, Драгоје, као имућан, постао кнез, те је као такав „кнез Драгоје од племена Озринићах даривао манастиру цетињском пчелу и овцу“ почетком XVII вијека.²⁵

У овом дефтеру из 1570. године видимо да је муселем или старјешина села Кчево (Озринићи) био Кеш Вукашинов, предак братства Кешићи. У овом дефтеру помиње се и његов син Раић Кешинов. Већ 1614. године сеоски старјешина Озринића био је Иван Раичев. Очигледно је да је Кеш Вукашинов живио 100 година прије озринићког глаvara Вукоте Вукашинова и његових савременика. Кешићи су касније добили надимак Татари. Кешића или Татара било је на Чеву 1910. године 4 куће.²⁶

Од породице муселема Кеша Вукашинова био је и Вукале Вукашиновић са Чева, који је према предању крајем XVI вијека ишао у поход на Крајину заједно са Марком Бритвићем, командантом пјешивачког села Витковићи. Том приликом, по повратку из Крајине, Марко Петров Бритвић се оженио дјевојком Ђераном, а кум му је био Вукале Вукашиновић.²⁷

У дефтерима из XVI вијека нема помена ни о једном другом селу Чевском или озринићком, сем Војнића који су тада припадали Цуцама и Загреде која је гада припадала нахији Малоншићи. Војнићи су 1523. године имали 8 кућа, а Заграда 6. Пошто су подаци о Војнићима обрађени у саставу племена Цуце, овдје ћемо навести податке о Загреди из 1523. године.

Село Заграда

Никола Милак, Вукодраг Милак, Радиман Павло, Радоња Божићар, Иваниш Милко, Радоња Бранко, баштину Бранка држи Тихорад Радиман, баштину Вучете држи Никола Радосав, баштину Радосава држи Радоња Радосав, баштину Радоње држи Вукич Радиман, баштину Иваниша држи Бранко Дабижив, празне баштине: Стјепан Ратко, Радисав Миља, Васко Радун, Радосав Грубац, Павлич Братин.

Кућа 6, баштина пуних 5, баштина празних 5.

Заграда је припала Озринићима тек почетком 18. вијека, када су се у њу доселили Бурићи из Бурића Сове и Домазетовићи из Кута, са Чева.

²⁵ Душан Вуксан, *Књига Ктитора и приложника манастира Цетињског*, Записи I — VI, 1927. године.

²⁶ *Стара Црна Гора*.

²⁷ *Племи Пјешивци*.

Ову сеобу извршио је сердар Ђукан Бурић, који је и нај-заслужнији што је Заграда припала Озринићима. Од старог становништва села Загреде развило се доцније братство Поповићи.

Од становника самог села Кчево, или Озринићи, из XVI вијека, осим већ наведених братстава и сродника рода Драгојевићи, развила су се и братства Гардашевићи, Балетићи и Вулаши са Чева, Станојевићи, Милоњићи, Катнићи и Радичевићи (Мићуновићи, Абрамовићи, Мрваљевићи и Драшковићи) из Велестова, Виднићи, Кривоглаве и Вујовићи из Марковине, као и многа друга која су се у наредним вјековима иселила ван племена Озринићи.

Племе Бјелице у XVI вијеку

Први помен Бјелице из 1430. године навео је Јиречек. У которским споменицима у исто вријеме 1431. године. У турским дефтерима из XVI вијека помињу се као село. Племе Бјелице у XVI вијеку припадало је нахији Цетиње (доцније Катунска). Тадашње село Бјелице имало је три махале: Љешев Ступ, Предиш и Ресна, док је четврта махала Слатковићи тада била празна. Села Љешев Ступ, Предиш и Ресна груписана су на сјеверозападној половини данашњег племена Бјелице, док су Слатковићи сада сјеверозападни дио атара села Убли у Ђеклићима, близу границе са Бјелицама. Ево шта се у књизи „Стара Црна Гора“ каже о Слатковићима у саставу Ђеклићког села Убли: „У северозападном крају хатара има место с именом Слатковићи. Ту има приличан број „кућиштина“ (рушевина од кућа), и то све од кружних, сухомећних зидова. Да је ту некад било село, сведочи још и то, што се главица до Слатковића зове СЕОЦА ГЛАВИЦА и што више Слатковића на главици Црквини има заиста црквина, сухомећни зид од негдашње омање црквице. — Према свему је несумњиво, да је ту некад живело братство, које се звало Слатковићи. Али је њега морало врло давно нестати, јер се о њему ништа не зна и без сумње га ни преци данашњих Убљана, кад су се у 17. веку овамо доселили, нису застали, пошто нису својим потомцима оставили никакве друге успомене осим наведених имена.“

Бјеличка села Малошин До, Ублице и Диде нијесу постојала у XVI вијеку, док су Томићи (1523 — 12 кућа) тада били засебно село у нахији Цетиње, Микулићи (1523 — 22 куће) махала села Косијери, које је тада такође припадало нахији Цетиње. Дакле, племе или село Бјелице у XVI вијеку се граничило на сјеверу с Озринићима и Цуцама, на југозападу са Ђеклићима, а на југу са селом Томићи. Сва ова околна села припадала су нахији Цетиње. Видимо да је територија Бјелица мијењала свој обим у минулим вјековима, јер је празна махала Слатковићи припала Ђеклићима, а село Томићи и махала Микулићи (од села

Косијера) припали су Бјелицама. Данас села Томићи и Микулићи чине југоисточни дио Бјелица.

Дефтер из 1523. године

Село Бјелице

Махала Ступ

Братић Радич, Угљеша Вукич, Радич Никша, Радоња Ђурђе, Бранко Дабижив, баштину Окија држи Братић-Радич, празна баштина Бранко Јелаш, празна баштина Божидар Вукич, баштину Медо држи Радич Никша, празне баштине: Иван Ђурђе, Радосав Божидар, Радиман Радич, Братулин држи Радиман, празне баштине: Гојмир Витомир, Новак Витомир, баштину Драгоје држи Вукич Радиман, празне баштине: Ђурђе Вукић, Радич Вукаша, Рајко Војко, Вулица Вукић.

Кућа 5, баштина пуних 3, баштина празних 13.

Махала Предиш

Братић Обрад муселем, Ника Обрад, Раско Васко, Радич Радован, Ђуро Радован, Никола Радимил, ..., Радоња Лалић, баштину Вукосава Радуна држи Братић, баштину Милка Јоваша држи Братић Обрад, празна баштина Радич Медо, празна баштина Радован Радислав, празну баштину Вукашина Милоша држи Радован Радислав, празна баштина Угљеша Ратко, празна баштина Радоча Радован, празна баштина Радич Радислав, празну баштину Радича Вукојина држи Радич Радислав, празна баштина Гојко Раско, празна баштина Борић Раско, баштину Ђурина држи Радич Радован, празна баштина Војко Радич, празну баштину Ивана Васића држи Вучко, празна баштина Радич Андрија, баштину Петранка и Вуксана Грубаца држи Браин Обрад, баштину Горо држи Миле Радимир, празна баштина Вулица Бранко, празна баштина Радич Јовац, празна баштина Никола Аладин, празна баштина Радо Аладин, празна баштина удове Оливере, празна баштина Радиљо Вукич, празна баштина Вук Радун.

Кућа 8, баштина пуних 5, баштина празних 20.

Махала Реснова

Раско Божидар, Радоња Станко, Бранко Дабижив, Никац Бранко, Никола Радисав, Никола Дабижив, Радоња Андрија, Ивко Петро, Лале Марко, празна баштина Брајица Богоје, празна баштина Митрош Никола, празне баштине Дабижив Никола, празна баштина Ђурђе Коста, празну баштину Вучко држи Ђура, празна баштина Милан Лалић, празна баштина Војко Лалић, празна баштина Милко Иваниш, празну баштину Радеља Иваниш држи Радосав, празна баштина Радислав Вукић, празна баштина Иван Ивко, празна баштина Дабижив Петров, празна баштина Радисав Нико, празна баштина Лалич Војко, празну баштину Слава држи Дабижив, баштину Ивана Богдана држи Радисав Раско, празна баштина Вучко Нико, празна баштина Влатко

Радиман, празна баштина Никола Радиман, празна баштина Стјепан Мико, празна баштина Радић Братулић, празна баштина Никола Слајко, празна баштина Радиман Ратко, баштину Слајко држи Радоња Андрија, баштину Јелаш држи Радоња Стико. Кућа 9, баштина пуних 3, баштина празних 22.

Махала Слатковићи
Nалуа (празно)

Дефтер из 1570. године²⁸

Село Бјелице, припада нахији Цетиње.

Махала Љешев Ступ припада поменутом селу.

Ђуриша Гојимиров, Хоташ Раичев, Бранко Раичев, Бојко Милаков, Никола Никић, Вукша Радоњић, Радоња Угљешин, Лачин Угљешин, Вукац Раичев, Вукић Милаков држи баштину Радоње Бранкова, Вулета Радманов, Раде Хоташев држи баштину Драшка, Милош Радисавов, Ђуро Бранков држи баштину Воје, Никша Раичев.

Домова 13, баштина 13.

Махала Предиш припада поменутом селу Бјелице.

Дадеља Милко, Вуксан Николин, Раич Николин, Ђураш Ђурић, Вукић Радисавов, Перан Радисавов, Воје Раичев, Вујан Радоњић, Радоња Николин, Вукдраг Вукашинов, Радоња Свилаков, Стјепан Иванов, Никша Иванов, Рашко Радаљић, Раич Милић, Дука Милко, Николица Добрунчевина, Андрија Нинчић, Ђуро Нинчић, Грујо Нинчић, Раич Николић, Преља Рашко, Вукман Раичев, Радисав Радманов, Раде Николин, Рашко Радунев, Миливој Бојов, Радоња Ранков, Радисав Божић, Радан Милић, Раич Ђурашев, Вучета Никчев муселем. Баштину Тихорада држе становници споменуте махале.

Домова 32, баштина 1.

Махала Ресна припада споменутом селу Бјелице.

Радоња Раславов, Раич Букмиров, Николица Рашков, Вукосав Прибојев, Радич Прибојев, Раслав Радоњић, Вуксан Раичев, Радован Радоњић, Перан Видаков, Вукдраг Радоњић, Раслав Секочевић, Вукослав Николић, Радеља Радоњић, Раич Раславов, Николица Радичев, Смољан Радоњић, Вукић Радованов, Радичко Ђурђевић, Радован Вуксанов, Рашко Милић држи баштину Радоње Николића, Раслав Милинов муселем.

Домова 20, баштина 1.

Укупан приход 2.040.

Према дефтеру из 1570. године село Бјелице има 3 махале: Љешев Ступ са 12 кућа и 3 баштине, Предиш са 32 куће и једном

²⁸ Исто, 17.

баштином (гдје је муселем Вучета Никчев), Ресна са 20 кућа и једном баштином (гдје је муселем Раслав Милинов).

Тада је било укупно 64 куће и 5 баштина у Бјелицама.

Познато је да су Бјелице у XIX вијеку имале 8 села: Љешев Ступ, Предиш, Дуб (Ресна), Малошин До, Ублице, Диде, Томићи и Микулићи. Значи, старо племе Бјелице обухватало је само три села: Љешев Ступ, Предиш и Ресну, да би се доцније проширило на још пет села.

У дефтеру из 1523. године махали Предиш, у селу Бјелицама, помињу се празне баштине Николе Аладина и Рада Аладина, а у дефтеру из 1521. године у истој махали помињу се Радоња Аладин и Никола Аладин. У исто вријеме према дефтерима из 1521, 1523. и 1570. године у Цуцама се цијела једна махала или село називала Аладиневићи или Аладин. Познато је да је почетком XX вијека у Очинићима живјело братство Аладин: „Мариновић и Аладин (заједно 7 кућа) у Очинићима пореклом су од два брата, али су се врло давно разродили, тако да се узимају међу собом. Стари су им дошли из Херцеговине, из Чараћа. Најпре су, веле, стојали 10—12 година у Пиперима, па затим прешли овамо. Зна се, да су давнашњи досељеници, да по старини полазе одмах иза „Средњака“, о којима смо напред говорили, и по свему се може рећи да су им преци дошли у Очиниће у XVI веку или бар у XVII веку. Славе Јовандан зимњи, а прислужују Малу Госпођу. Откуд презиме Аладин (говори се увек тако, у једнини) нису ми знали казати. Несумњиво је какав надимак“.²⁹

Пошто према дефтеру из 1523. године у Очинићима међу 9 поменутих кућа нема Аладина, то је изгледа Јован Ердељановић према горе цитираном био у праву да су њихови преци дошли у Очиниће у XVI вијеку, вјероватно из Цуца преко Бјелица, гдје видимо да су постојале поменуте двије празне баштине. Иначе братство Аладин припада сродничкој групи братстава испод Чараћа у Херцеговини, од којих су већина Бјелица и Вељецуца.

Према дефтеру из 1570. године, муселем из Ресне, Раслав Милинов, могући је предак бјеличког братства Милинићи, који се помињу у црногорским исправама из XIX вијека, а 1911. године их је било у Бјелицама једна кућа, и то у селу Предишу.

Године 1570. у Бјелицама су биле 3 куће Милића, и то: Раич и Радан Милићи у Предишу, а Рашко Милић је у Ресни држао баштину Радоње Николића. Према овоме, изгледа да су се тада већ у Бјелице били доселили из Чараћа досељеници од којих су братства: Милићи, Андрићи, Попиводе, Кузмани, Пејовићи, Абрамовићи и Милешевићи (Ћетковићи, Правиловићи, Драшковићи и Вујићи), а сви славе Јовандан (17. 1). Милешевићи својим презименом указују на средњовековни херцеговачки град Милешевац и истоимени манастир Милешеву код Пријепоља.

У Предишу су тада, 1570. године, живјела 3 Нинчића, а видјели смо једног и на Кчеву.

²⁹ *Стара Црна Гора.*

У которским споменицима помињу се сљедећи становници Бјелица:³⁰ „Стојуша кћи пок. Милца Ђурашевића из Бјелица (Stoiussa fillia quondom Milac Jurassevich de Bielize) била је удата за Петра Лашића из Ловричане. После смрти првог мужа преудала се 1535. године, као што смо видели, за Радунa ЈЉубишића из Цуца“;

У дефтеру из 1521. године помиње се Милко Јоваш из Предиша, па је могуће да се ради о истом лицу;

„Катарина кћи пок. Стевана Метковића из Бјелица, јавља се 1543. године више пута као жена попа Николе Раичевића из Његуша“. У дефтеру из 1521. године постоји Стјепан Мико из Ресне, који би могао бити истовјетна личност са Стеваном Метковићем. Касније, у XVII вијеку, јављају се у Рисну браћа Метковићи, звани Ђеловићи, који су временом и узели презиме Ђеловићи;

„Милован Ђуров из Бјелица, зет Париса, становник Котора, обавезао се 30. марта 1561. године да ће платити Ђорђу Јована Раденковића из Дубровника 248 дуката которске монете, рачунајући дукат по 6 лира и 5 солди, према признаници од 28. маја 1560. године, писаној на острву Шолти. Овај дуг помиње се послије 6 година; Милован је још дуговао 100 дуката. После смрти Ђорђа Јована Раденковића, његови насљедници пренијели су право наплате на Стевана пок. Лала из Јошице. Стеван је направио уговор у октобру 1567. године: да му Милован Ђуров из Бјелица, настањен у Котору, пошто не може наједном платити дужних 100 дуката, одплаћује годишње само по 5 дуката до подмире. Уговор су озваничили судија и аудитор, Трифун Загуровић и Марјан Бућа. — Милован Ђуров из Бјелица бивши морнар на млетачкој ратној галији заповједника Марк-Антониа Фоскари, опуномоћио је у марту 1567. године Трифунa Михајлова Бућу да наплати од војне благајне дужда млетачкога новац за његову службу на галији“. Овај Милован Ђуров из Бјелица, који је већ настањен у Котору, како видимо из которских докумената, вјероватно потиче из породице Ђура Радованова из Предиша, који се помиње у дефтеру из 1523. године;

„Теодора пок. Радеље из Бјелица удала се у јуну 1580. године за мајстора Јакоба, ковача которског, сина мајстора, Јеронима из Падове. Донијела му је у мираз 317 перпера у стварима и друго“;

Поменута Теодора је највјероватније кћи Радеље Радоњића из Ресне, који се помиње у дефтеру из 1570. године;

„Нико Вукашинов из Бјелица и његов брат Вулатко били су позвани 19. јуна 1600. године да се у року од 8 дана пријаве суду и дају одговор на тражење Фрања Сегона“.

³⁰ Исто.

Пошто Томићи и Микулићи у XVI вијеку нијесу припадали племену Бјелице, али касније јесу, то дајемо податке за ова два села према дефтеру из 1523. године:

Село Косијери, махала Микулићи

Илија Петро, Николица Радислав, Вучко Радислав, поп Дабижив, Ђурђе поп, Радич Ратко, Ђурић Ратко, Радич Милојив, Петрија Никола, Радоња Стјепко, Радоња Стоја, Вуксан Стоја, Живко Данко, Радич Данко, Вуксан Иван, Ратко Бранко, Никола Ратко, Вукашин Ратко, Радоња Иваниш, Радоња Павло, Јован Петро, Радич Павло, празна баштина Вукашин Андрија, баштину Андрија држи Радич Павло, баштину Данко држи Вукашин Ратко, празну баштину Павло Радич држи Никола Иваниш, празна баштина Радоња Миладин, празна баштина Ранко Бојко, баштину Божидара држи Вуксан Иван, бразна баштина Данко Стјепан, баштину Божидар Ђуро држи Радован Стоја, празна баштина Радоња Ратко, баштину Ђурин држи Радич и Ђурица Ратко. Кућа 22, баштина пуних 5, баштина празних 6.

Село Томићи

Вукашин Радич, Радован Радисав, Вучко Мико, баштину Радоња држи Боголић Латко, Вуја Божидар, Радоња Дабижив, Ђуричко Богун, Вулија Војко, Дабижив Латко, Иван Никола, Иваниш Никола, Очин Радич, баштину Радичко Никола држе становници села, баштину Дабижив Љеж држе становници села, баштину Медо Ђураш држи Радован Радисав, баштину Јовац Очинић држе становници села, празну баштину Бјелош држи Јовац Очинић, празна баштина Радоња Ратко, празна баштина Ратко Берирад, Станиша Лазар, баштину Ђурин Вуксан држи Очин Радич, празна баштина Љешко Дабижив, празну баштину Боја држи Војко Павло, баштину Марко Братул држи Вукашин Радич, празна баштина Радосав Митраш, празну баштину Радеља Богул држи Иван Никола, празну баштину Божидар држи Никола, празна баштина Браја Радич, баштину Радислав држе становници села. Кућа 12, баштина пуних 8, баштина празних 9.

Цуце у XVI вијеку

У которским споменицима помињу се Цуце (Zuce) први пут 1431. године, а у запису цетињске хрисовуље Црнојевића помињу се крајем XV вијека (Мећа Оравчана и Цуцах). Под тим именом уведене су као село у турске дефтере из XVI вијека. О постанку имена расправљао је Ердѣљановић. Навео је мушко арбанашко име Цуци, веома старо, пријехришћанско; али навео је доста имена, презимена и назива мјеста у томе облику и у изведеним облицима код јужних Словена, које је нашао и код осталих Словена.³¹

³¹ Исто 14.

Према дефтеру из 1523. године, село Цуце припада нахији Цетиње.³²

Махала (село) Калођурђевићи

Радислав Радоња, Радеља Радоња, Вукац Владић, Радо Вранисал, Милко Иваниш, Вукац Борин (Божин), Радислав Ђурђе (Ђорђе), Видак Бојчин, Бранисав Ђурич, Добрин Нико, Ратко Божић, Радич Радун, Милко Херак, Вукша Вујан, Вукашин Станко, Радоња Ђуица, празна баштина Радоња Стјепан, празна баштина Стјепан Вукосав, празна баштина Радислав Богин, празну баштину Миоман држи Радич Мирчета, празна баштина Миљ Ђурич, празна баштина Вук Ђурич, празна баштина Данко Милош, баштину Ђурђо држи Вук Гојчин, празна баштина Никола Гојчин, празна баштина Радован Калођурђе, баштину Дабижив држи Добрин Нико, празна баштина Ђурђе Нико, празна баштина Ратко Вујан, празна баштина Бранко Вујан, празна баштина Вукашин Вујан, празна баштина Радич Мирчета, празна баштина Радич Данко, баштину Колета држи Милко Бранко, празна баштина Радич Радун, празна баштина Милија Радун, празну баштину Брана држи Милија споменути, празна баштина Радислав Радошин, празна баштина Вукич Радошин, баштину Јоко држи Вукашин Остоја, празна баштина Ђурђе Раденко, празна баштина Нико Раденко, баштину Ђурко држи Вук Вујан, празна баштина Вукман Боро, празна баштина Ђуро Шоро, празну баштину Витомир држи Братић, празна баштина Братић Ђуица, баштину Дано држи Милко, празна баштина Миранко Ратко, празна баштина Лукац Вулин, празне баштине: Ратко Вулин, Радеља Борјак, Иван Радич, Радивој Влатко, Радич Ђон, Радоња Милан, Оливер Милан, Вук Вранич, баштину Ђуринко држи Ђураш, празна баштина удовице Милице.

Кућа 16, баштина пуних 7, баштина празних 37.

Махала (село) Војновићи (Војинићи)

Ђуро Павло, Бојко Вукас, Латко Грубац, Бранко Стјепко, Вучко Вулија, Мијан Никола, Раско Радоња муселем, Мијан Ђурић муселем, баштину Главица држи Раско Радоња, баштину Радич Ковин држи Раско Радоња, баштину Милош Јанко држи Влатко, баштину Милко Ђурин држи Раско Радоња.

Кућа 8, баштина пуних 4.

Махале (засеоци) Аладиневићи и Миловићи и Мијамиловићи

Никола Шоро, Ђурин Живко, Миливој Живко, Иван Милко, Радислав Братан, Радислав Стјепко, Вујас Шоро, Радич Милић, Ђурин Тодор, Вујас Брадисав, Вуја Бранко, Радив Дабижив, Лајчић Ђурко, Бојко Миладин, Рад Ђурко, Никола Радеља, Радич Милић, Вукодраг Милорад, Вукич Малин, Данич Лукац, празне баштине: Дука Војко, Радосав Вучерин, Радич Вукић, Миливој Радисав, Младош Радисав, Радич Дабижив, Вукосав Тодор, То-

³² Исто, 1.

дор, Радич Радин, Миладин Радељ, Радич Стјепан, Раско Дабижив, Милић Миал, Миливој Миал, Радоња . . . , Вучко Милорад, Радиман држи Стјепан, Бојко Вукша, Радич Бојко, Радивој Бојко, Вукашин Бојко, Бојко Новак држи Ђуро, Миливој Вучко, Боја, баштину Милиша држи Вујас Бранко, баштину Никола Вранић држи Милош Живко, баштину Миланко држи Ратко Дабижив, баштину Ђурђе држи Стјепан, баштину Ђурђе и Радоње држе Радосав и Стјепко, баштину Миливој држи Милић. Кућа 21, баштине пуне 6, баштине празне 23. Празна махала Буковик.

Према дефтеру из 1570. године, село Цуце припада нахији Цетиње.³³

Махала Калођурђе

Вучета Никчев, Вукашин Рајко, Раслав Рајко, Стипо Радичев, Радован Радманов, Вуксан Лалин, Радич Ђурђевић, Воје Ајданић, баштина у руци Никше Вулића, Драгоје Радичев, баштина Вукца Шурева у руци Драгоја и Воје синова Радичевих, Радун Билинов, баштина Радована у руци становника села, Радоје Браниславов, Радко Марков, баштина Радована Милића у руци Јована Јакова, Степан Николин, баштина Петка у руци Радоње Николина, Милак Радичев, Лако Радаљић, Вукашин Раданић, Брано Стојанов, Радоња Браиновић, Божидар Радичев, Угрин Радинов, Никола Радинов, Радован Раствлавов, Сладоје Радичев, Никола Ђурђевић, Марко Радаљичин, баштина Милака Витанова у руци Ивача Радичева, Милош Срданов, Страхуња Лаковић, Добро Станко, Степан Радичев, Рашко Радоњић, баштина Раича Лајкова у руци Раича Радоњића, баштина Бране Бунчевића у руци Раслава и Рашка, Милко Иванишев, Иван Оливеров, Гргур Сладојев, Радоња Милкин, Милко Ђурков, Владо Стјепанов, Раслав Дабинић, Божидар Радичев, Радич Стјепанов, Радич Ђорџин, Радич Милкин муселем, кнез. Домова 41, баштина 8.

Махала Вишовићи (Војинићи)

Војо Радоманов, Раич Радоњић, Лакета Радоњић, Стјепан Миланов, Бајажић Радманов, Вукосав Милошев, . . . Милошев, Радисав Ђурин. Домова 8.

Махала Аладин

Никола Радојев, Иваш Радоничев, Радоје Миловић, Радоња Радичев, баштина Ивањице у руци Ивача и Радонича, Скомнега Вукдрагов, Вукмир Вученовић, Томаш Миловић, Вујица Пејићев, Ђуро Раичев, Радеља Радановић, Рашко Браничев, Милин Радев, Милко Вулетин, Радоје Рајко, Милин Радивоје, Радоња Рашко, Вукашин Вучко, Вукдраг Вучко, Хоташ Бранисавов, Ђетко Јовин, Раслав Рашков, Радоје Дучић, баштина Иванице и Михови-

³³ Исто, 17.

ћа у руци споменутог Радоја, Вукашин Вукојић, Витан Ђурин, баштина Живка Гојишина у руци Радоја Ђурина, Радич Иванов, Иван Рашко, Авко Раствлавов, Стјепан Бојков, Никша Вулетин, Сладоје Радивојев, Вучета Радованов, Петар Ђурин, Вукдраг Војков, Милош Данчев, Ђуро Данчев, Радисав Стјепков, Радоје Стјепков, Драгоје Стјепков, Иван Стјепков, Радоје Никојев, Радоња Милојев, баштина Булка Вукшића у руци Радича Радоњина, Радисав Вукашинов, Никша Бранисавов, Никша Вучков, Бојко Бојков, Иван Радојев, Вукашин Вукдрагов, Иваниш Лајко, Радеља Вукасов, Вучић Вучко, Вучета Раичев, Радоје Ивов, Никола Бранов, Драгоје Николин, Радан Војинов, Рашко Војинов, Радман Раичев, Радоје Тујков, Радисав Радаљин, Вучета Николин, баштина Бранића у руци Радоња Његованова и Вукдрага Његованова, баштина Гачиновина у руци становника села, баштина Прибојева у руци становника села, баштина Радунова у руци становника села, баштина Рајчинова у руци становника села, Рајко Лачинов, Бранислав Николин, Раџен Раичев, Радич Бранисавов, Радич Лајков, баштина Рајчинова у руци Вучете Радинова.

Домова 65, баштина 12.

Укупан приход од пореза наведених мјеста 2.220.

У которским споменицима у XVI вијеку помињу се сљедећи становници Цуца, који живе у Котору или још увијек у Цуцама:³⁴

„Неке Цуце дуговале су 10 перпера Николи Фрањову из Котора, који је 18. маја 1506. године, пренио право наплате тога дуга и право на кућу некога Бојка на Трифуна Баску, кућа је била оптерећена дугом од 10 перпера;

Између Матеја Андрије Остојића из Столива, которског становника и Оливере кћери пск. Ђурка из села Цуца, слушкиње Петруше удове Марина Семерка, склопљен је законити брак по обреду Свете римокатоличке цркве 12. марта 1520. године;

Иван Колиновић из Цуца, морнар становник Котора, у предјелу цркве Св. Бартоломеја, примио је у јулу 1527. године од Трифуна Јакоње 60 перпера у покретним стварима и 50 перпера у новцу, наиме мираза своје жене Барбаре, бивше слушкиње Трифуневе;

Радни, удови пок. Николе Цуце и њеним синовима продао је своју кућу за 100 перпера Матко Николин Нонковић из Котора 6. августа 1530. године. Кућа је била од камена и од дрвета, налазила се у близини цркве Св. Јеронима између двије улице, куће купца и куће морнара Грегора;

Радич Љубишић из Цуца, становник Херцегновога, у присуству Стојше, кћери пок. Милца Ђурашевића из Бјелица, удове Петра Фрањова Лашића из Ловрицане, примио је 23. јануара 1535, од презвитера Трифуна Латковића, становника Херцегновога, 100 перпера у новцу и покретним стварима наиме мираза поменуто Стојше, своје жене, за који се мираз Радич обавезује својим добрима;

³⁴ Исто, 14.

Никола Зубан из Цуца, становник Шкаљара, изјавио је пред судом 7. марта 1535. године, као свједок у спору Шкаљара са обућаром Трифуном Вукшиновим: да он има 77 година, да се доселио са својом мајком у Шкаљаре прије 70 година, да су раније живјели у Цуцама под Иваном Црнојевићем, и да се добро сјећа када је Турчин прије 60 година заузео Скадар;

Рашку Раосаљићу из Цуца, турском поданику, био је јемац Дабо Дабиновић, главар Љуте, кад се обавезао 21. априла 1537. године, да ће одслужити војни рок на которској ратној галији за Ивана Вукшића из Шкаљара, који је био дужан по реду свога села ићи на одслужење рока;

Стјепан Вуковић из Цуца примио се 20. априла 1537. да одслужи рок на которској триреми за Петра Николића из Вртова. За њега је јемчио которски кожар Раосав Јунковић, који је можда био из Цуца;

Раосаву Дучићу бис је јемац кожар Раосавац (Јунковић) кад се обавезао 27. априла 1537. да за Петра Николина из Вртова одслужи рок на которској триреми;

За Радоњицу — Радоја из Цуца, кожара, становника Котора, који се обавезао 3. маја 1537. да иде на которску ратну галију да одслужи војни рок за Вучића Дабова из Мрчевца, јемчили су: Оташ Радичевић из Љуте и Раосавац Вукашиновић, браћа поменутог Радоњице. Радоњица је имао добити од Вучића 28 перпера за ту замјену. — На основу овог документа могло би се закључити да су Оташ и Раосавац браћа од стричева кожара Радоњице, што значи да су и они из Цуца;

Раосава жена Ђура Павловића из Цуца, Црна Гора, у име своје и свога одсутнога мужа дала је 1. септембра 1537. свога сина Рада, око 13 година узраста, који је присутан и сагласан, да стоји као слуга код узвишеног и свијетлог Мелхиора Михајла, которског провидура, осам година за плату од 30 дуката, рачунајући дукат по 6 лира и 4 солда, и за одјећу и обућу;

Никола Радоњић из Цуца становник Луштице у кући Оливере Остоје Милетића, муж Станице кћери поменутих супружника и Лука Цуца, пок. Миљка стријелац на которској ратној галији, којом је заповиједао Трифун Драго, јемчили су 23. маја 1543. за Вуксана Дабовића из Сеоца са Луштице, који се обавезао да служи на ратној галији за Вулету Радовића из Кртола, за 14 дуката плате;

Милица Николина Рачевић, жена Луке Милкова из Цуца, морнара у служби дужда млетачкога на ратној галији, у име своје и свога одсутнога мужа продала је 5. децембра 1545. године Раосавцу Андријину из Магураца, которском ковачу, комад земље у Потоку, која граничи са двије стране имањем Вучића Раића из истог села. За ту земљу примила је 18 перпера. Иван Бернардов Болица продао је за 25 перпера, 1. марта 1564, удови Луке из Цуца, са Луштице и Јовану из Љуте, њеном сину један закуп од 1 перпера и 6 динара, који се плаћа годишње за земљу Вртац у Магурцима. Послије два мјесеца, Милица и њен син Јован дола-

зили су у суд у вези те продаје. Милица Николина Рачевић, удова Луке Милковића из Цуца и њен син Јован, добили су 14. октобра 1564. од суда потврду да су продали поменућу земљу у Потоку у селу Магурцима;

Иван Раџеновић из Љуте пренио је 26. августа 1544. све своје имање на Милицу кћер пок. Петка Дапковића из Цуца, жену Ђура Божова из Ораховца, под погодбом да су Милица и Ђуро дужни издржавати доживотно дароваоца Ивана и његову жену Паву, као своје родитеље, да их сахране, а имање да завазда остане њима и њиховим потомцима;

Радуш из Цуца, становник которски, јемчио је 25. новембра 1545. за Радоњицу Раосавова Рашковића из Ђебеза, који је ступио у службу код Луке Бернардова Драга;

Радоја Вукашиновића из Цуца, настањеног у Котору, опуномоћио је 10. септембра 1549. Марко Јованов Маровић, месар из Котора, да у канцеларији Будве наплати 3 цекина и 10 аспра;

Катарина кћи пок. Алије Турчина, бившег турског цариника, удова Радича Радиловића из Цуца, настањена у Котору, у име своје и свога непунољетног сина Раича продала је за 15 перпера Фрању пок. Коле месару, своју кућу код цркве Св. Катарине на Крепису;

Послије годину дана Катарина је дала обавезу у име своје и име сина Раича, да ће свештенику Ивану, извршиоцу опорукe свештеника Марина Милића, дати 15 перпера од Стојиславе удове пок. Трифуна;

Катарина удова Раишка Цуце и Радуш њен син продали су за 80 перпера, 2. децембра 1552. Стевану Логонцу, сину Ивана Рашковића, настањеном у Котору, своју кућу с половином приземља која се налази у близини цркве Св. Јеронима;

Катарина удова Радича из Цуца и њен син Раич, клерик који има 14 година или више, продали су 20. априла 1552. Марици и Ивани, кћерима пок. Ивана Лампрова (војводе), за 16 перпера и 8 динара закуп куће од 1 перпера годишње;

Вучета Вукосалић и Радоица Његовановић из Цуца били су дужни да у року од 15 дана поврате Николи Пелегрину ствари које му је понијела његова слушкиња Марица из Једноша. Вучета и Радоица предали су Николи ове ствари 5. фебруара 1551;

Антон Цуцић, месар (биће свакако из Цуца), договорно са својом мајком и својом женом Луцијом продао је за 17 перпера, 6. новембра 1553, Јерониму Николину Бућин, каноник у цркве Св. Трипуна, закуп од једног перпера који се плаћа за кућу код цркве Св. Јеронима. Од 1550. године, месар Цуцић јавља се чешће;

Ратко Цуцић, становник Котора, задужио се у септембру 1565. године код Ивана Драга и Николе Дамјанова 121 перпер;

Радоња Цуца, становник Котора, писмоноша, опуномоћио је 9. априла 1554. Пепа Греди, војника-страдаиота у Улцињу, присутног, да наплати од Луке из Зете, који је становао у Улцињу, 20 златних цекина, половину од 40 златних цекина, колико је износио откуп Луке из ропства. Заједно са Петром Греди, братом

опуномоћеног Пепа, Радоња је јемчио цариградском конзулу за поменутог Луку, којег је откупио из заробљеништва Крустан-паше;

Иванац Ширковић, из Цуца, и Никола Змајевић били су позвани у суд 3. марта 1566. године;

Ратко Вуко из Цуца; звани Гуцко, становник Котора, обавезао се у априлу 1582. године да плаћа монахињама самостана Госпе од анбела 2 перпера и 6 гроша годишње најамнине, за двије куће код цркве Св. Луке;

Ратко Гуцко из Цуца (биће исти Ратко Вуков), настањен у Котору, написао је тестамент у својој кући у својим Вртовима у присуству градског судије Фрање Иванова Драга и двојице свједока, Андрије Николина цариника и Стевана Радованова из Доброте. Умро је августа 1590. Завјештао је између осталог: да се сахрани у цркви доминиканског самостана у Котору, којој оставља 6 газета годишњег прихода, што ће увијек плаћати његови наследници, за криво стечено 4 газете, својој жени Станици велику кућу код цркв Св. Луке, да је ужива доживотно, а послје њезине смрти њиховом сину Вицку, под обавезом да је не може продати или заложити;

Вицко Ратков из Цуца, син Ратка Вукова Гуцка, јавља се у октобру 1593. године са Стијепом Радовановим из Доброте, кад се задужио код Хектора Јанковића 105 малих лира за 15 лаката тканине карисеје;

Павле Цуца и његова жена Маргита били су позвани у суд, у мају 1593, да одговоре на тражење Михаила Бовце;

Вуксан из Цуца, которски становник, задужио се код Трифуна Гаврилова Болице 12 талијера, 4 лире и 10 динара, 28. јула 1597, с обавезом да га подмири кад год затражи;

Марица кћи пок. Рајка Николичина из Цуца, слушкиња Николе Буће, удала се у јулу 1600. године за Ђура Вучићева из Његуша, настањеног у Котору, који је руководио млином наследника Фрања Драга. Вјенчали су се по обреду римокатоличке цркве. Послије 6 година дописано је: да су се пријавили суду, изван градских врата Ђуро Вучићев из Његуша и његова жена Марица из Цуца;

Винко Ђуриловић дао је потврду, 30. децембра 1600, да је приликом женидбе примио на име мираза 200 перпера уз своју супругу Веселу, кћер Рашка из Цуца. Како јој тај мираз није био раније обезбиједио, то јој овом приликом из велике љубави према њој, даје још 200 перпера, за које 400 перпера њезиног мираза гарантује свим својим добрима.“

У свим дефтерима из XVI вијека прво цуцко село се назива Калођурђевићи или Калођурба, за које није познато гдје се тачно налазило, али се претпоставља да је било на терену данашњих малих Цуца. За поменуто цуцку махалу Војновићи, или Вишовићи, сматра се да су то данашњи Војинићи, који су послје сеобе старих становника крајем XVI вијека припали Озринићима.

Аладиневићи су били највеће цуцко село, које је 1570. године имале 77 кућа. Године 1523. села или махале Аладиневићи

и Милвићи и Мијаминовић помињала су се као једно заједничко село, а 1521. године села Аладиневићи, Мијоман и Миловићи била су три засебна цуцка села или махале. Цуцко село Аладин је очигледно обухватало већи дио доцнијг цуцког села Заљут, те Ржани до, Просени до, Овсени до и Гребце, тј. језгро доцнијих Вељецуца и Доњи крај који је касније средином 17. вијека припао Озринићима. Име Аладин село је добило по досељеницима из Чараца из Херцеговине, јер се код једног дијела ових исељеника који су се касније преселили на Цетиње ово име Аладин задржало као презиме.

Село Миоман, које се током 16. вијека утопило у село Аладин и постало његов засеок, можда се налазило на подручју данашњег села Граба, гдје је некада живјело старо братство Мијаљи.

Село Миловићи, које се током 16. вијека такође утопило у село Аладин и постало његов засеок, вјероватно се налазило на подручју данашњих села Извор и Зовина, гдје је некада живјело старо братство Миловићи.

Село Буковик, које је већ 1523. године било опустјело, па се доцније и не помиње, очигледно је садашње село Подбуковица. Ово село се налазило, тада као најсјеверније цуцко село, на граници са племеном Риђани или тачније риђанским селима Дврсно и Трешњево.

Из дефтера од 1570. године видимо да је тадашњи кнез села Калоберђа био Радич Милкин и да је имао брата Радоњу Милкина, који су највјероватније потицали од Цуцких старосједјелаца. Из Ердељановићеве књиге „Стара Црна Гора“ и архивских докумената видимо да су Радичеви потомци дуго држали кнежевство и војводство у племену. Већ 1614. г. команданти Цуца су били Вуле и Нико Радичевич. Ево шта о овом роду Николића и Ивановића каже Ердељановић у књизи „Стара Црна Гора“: „Од стариначког становништва на Градини памте се у Цуцама само Николићи, стари војводски род овог племена. Од тих Николића знају се сад војвода Илија и син му војвода Манојло. О војводи Илији се прича, да је био ожењен сестром кнеза Миљена са Градине који је предак садашњих Градињана (Миљеновића) и до којег се броји 9—10 пасова, што значи, да су обојица живели у првој половини 17. века.

„И г. Андрија Лубурић је распитивањем у Цуцама дошао до истих оваквих података и био је тако добар, да ми их у писму саопшти. Од њега сам добио још и ове значајне податке. На војводи Манојлу је престало војводство у Николића око 1640. године и од тада па до 1858. године није било војвода у Цуцама. Мато Камерић, чувени приповедач и гуслар с Чева, причао је: „У Међебу Лијеску, у Цуце стали су Николићи. Било их је 5—6 кућа. Били су људи веома осилили. Не могле их трпјети Цуце, па им једном ударе и све их покољу, осим једне невјесте, која с дјететом утече некуд у Ерцеговину“.

„Народно предање о робовању војводе Манојла и кнеза Миљена код турског везира у Скадру саопштићемо, кад буде говора о племенској организацији.

„Г. Лубурић ми је, такође, јавио да у Цуцама има једна кућа Манојловића и то Ђоко Ђура Николина (Никола је Илије Тешанова), у Башиној Продоли на Трешњеву. Њих сматрају, а и они се сами сматрају, за потомке војводе Манојла. Вазда их је по једна кућа. Славе Јовањ-дан зимњи (7. јан.). У новије време су их почели присвајати Кривокапићи, мада су раније сви тврдили, да је старосидиоц’.

„По саопштењу г. Лубурића, вероватно је, да су у неком сродству са старим Николићима и потомци кнеза Шћепана Ивановића или Иванова, о којима ћемо говорити даље, у одељку о селу Кућиштима у цуцком пределу Заљуги.

„Са Крајишта су још старином и потомци кнеза Шћепана Ивановића (или Иванова), који се сад презивају Мијатовићи, Зукковићи, Мирковићи и Ђукановићи, а убрајају себе у Кривокапиће. Међутим се поуздано зна, да они нису Кривокапићи ни опште Бајковићи, а што их Кривокапићи ипак убрајају у своје братство, узрок је њихово знатно порекло и њихово јунаштво (ипак су им по саопштењу г. Андрије Лубурића пре двадесетак година неки од правих Кривокапића хтели забранити, да се презивају Кривокапићима, због чега умало није дошло до крви). (Ми ћемо их звати општим презименом Ивановићи, којим се свакако презивао и њихов најстарији познати предак, кнез Шћепан).

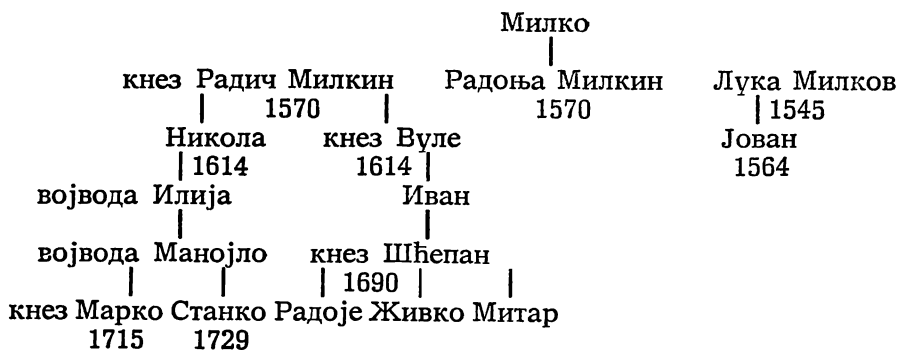
„Они броје своје пасове, нпр. овако: Ристо (данашњи пас; у Подаждријелу) — Лвка — Јован — Гаврило — Чуно — Вуко — Мијат — Радоје — Шћепан (кнез) . . . (даље не знају) или по саопштењу г. Лубурића: Никола Спасојев (старац од 90 година, у Бубрешку код Никшића) — Спасоје — Зуко — Милош — Живко — Шћепан . . . Дакле до кнеза Шћепана има пуних седам пасова и он је у осмом, а то значи, да је живео у другој половини 17. века. Г. Лубурић је сазнао од именованог деведесетогодишњег старца, Николе Спасојева у селу Бубрешку код Никшића (то је данас најстарији потомак кнеза Шћепана), да је Шћепан Ивановић био кнез вељецупки и да је четовао заједно с Бајом Пивљанином и у Бањанима око 1665. год. разбио неку турску војску, која је била заробила много бањско робље, међу којим и ћерку неког бањског кнеза. Бајо посестрими ту девојку и уда је за кнеза Шћепана (о томе има и народна песма).

„Потомци кнеза Шћепана у Цуцама, знају, да је кнез Шћепан седео најпре на Крајиштима код села Кућишта, па да се после преселио у Подаждријело, где и сад живе његови потомци (20 кућа). Од њих има исељеника: у Грахову, у Бубрешку код Никшића (1 кућа), у Никшићким Рудинама (6 кућа) и у Северној Америци (2 куће). Сви се ти исељеници презивају Кривокапићи осим оних у Грахову, који себе зову само Живковићима (3 куће) по кнезу Живку, сину кнеза Шћепана. Тај је Живко био чувен јунак: по једној народној песми, за коју је г. Лубурић сазнао, да се певала, он је звао пашу из Рисна на мегдан, а у Туприлићеву

нападу 1714. године играо је видну улогу (Турци су му тада поклали сву породицу и он се после поново оженио).

„Ивановићи сада ништа не знају о својој ранијој слави и прислужи. Они су се већ у 18. веку прибратаствили Кривокапићима и примили њихово крсно име (зимљег Св. Јована) и прислужбу (пролетњег Св. Николу).

„Према свему се може сматрати као несумњиво да су Ивановићи цуцки староседеоци. Да ли су били у каквом сродству с осталим стариначким братствима на Кућиштима, то се сад не зна. Могућно је, као што мисли и г. Лубурић, да су били у неком сродству са старим воводским родом Николићима, пошто је на Ивановићима било кнештво, а обично се поглаварство у племенима одржавало на огранцима истог знатног и моћног братства.“ (Стр. 598—599 и 616—618).

Упоређењем података из турских дефтера и млетачких архива види се да је извјесни Милко Цуца, који је живио почетком XVI вијека, имао знатно потомство, и то најстаријег Луку, који се још од 1543. године помиње као стријелац на которској ратној галији, а 1564. г. већ се помиње његова удовица Милица и син Јован као стални становници из Магураца код Котора. Милко је такође имао и синове кнеза Радича и Радоњу, који се помињу 1570. године, као становници цуцког села Калоборба. Већ 1614. године М. Болица у свом *Опису санџакага скадарскога*, као старјешине Цуца, помиње команданте Вула и Ника (Николу) Раичева. Од Ника је каснији цуцки род Николићи или Манојловићи, од којих тврде да су и Манојловићи из Голије, док су Манојловићи који су остали у Цуцама узели презиме Кривокапић. Од кнеза Вула и његовог сина Ивана је горе наведени род Ивановићи, од којих су Кнежевићи у Бијелој (од Митра, сина кнеза Шћепана), Живковићи са Грахова (од Живка, сина кнеза Шћепана), док се већина оних који су остали у Цуцама доцније, како смо већ видјели, прозвала Кривокапићи (потомци Радоја и Живка, сина кнеза Шћепана). Сам Шћепан Ивановић се помиње 1690. године, када су 24 Цуце из Заљути напали Дробњаке на Дврсно (данашњи Драгаљ), а међу њима су били синови Пера Вучићевића

Вукота и Гаврило, синовац му Милош, затим још Томан, Стјепан Ивановић и други.³⁵

Посљедњи потомци цуцког војводе Манојла Николића, који су имали значајнију улогу у племену, помињу се у млетачким документима, и то: 1715. године, 1. јуна, као представници Заљуги избјегли на млетачку територију кнез Стојан Ковачевић (каснији гувернадур црногорски) и кнез Марко Манојловић.³⁶

Године 1729, 12. маја, Суд добрих људи доноси пресуду о умиру Петра Шћепчева и његове браће (из Хераковића), с једне стране, и Милоша Перова (из Дугог Дола), с друге. Међу присутним кметовима, који су вршили умир, помиње се и Станко Манојлов из Цуца.³⁷

Из ових млетачких и црногорских докумената види се да су синови војводе Манојла, Марко и Станко, били кнежеви и да су уживали велики углед у тадашњој Црној Гори.

У дефтеру из 1570. године налазимо и ЛАКО РАДАЉИЋА, највјероватније родоначелника ЛАКОВИЋА — Малоцуца, и његовог сина Страхинџу Лаковића. У већ наведеном документу из которског архива, 1600. године, помиње се и други Лаков син Вучета Лаковић, заједно са својим оцем Лаком.

ЛАКО РАДАЉИЋ	
	1570 — 1600
СТРАХИЊА	ВУЧЕТА
1570	1600

Из овога произлази да се Лако доселио из Куча у Цуце највјероватније средином XVI вијека. Од Лаковића су, као што знамо, малоцуцка братства: Марковићи, Рогановићи, Ћосовићи, Стевовићи, Биговићи и Томановићи.

Село Војиновићи је 1523. г. и 1570. г. имало 8 кућа. За поменућу махалу Вишовићи из 1570. г. не зна се тачно гдје се налазила, али се претпоставља да одговара засеок Војновићи, који је према дефтерима из 1521—23. године припадао Цуцама и који је тек касније, крајем XVI вијека припао Озринићима, тј. Чеву. Вишевићи су вјероватно само слаб превод за Војиниће. Ево шта о Војинићима каже Ристо Ковијанић у „Поменима црногорских племена...“:

„Прије 30—40 година слушао сам толико пута казивање неколицине старих Морачна... да се предак неколико данашњих морачких братстава (Бошковића, Вуковића, Ђурђића, Јанкетића, Кљајића, Ковијанића, Марковића, Мујовића, Тошковића, Триповића итд.) кнез Богдан поријеклом из Херцеговине, доселио из Војинића са Кчева, преко Љешанске нахије у Ровца, гдје је са својом за другом основао село Лијешње, потомци његови расе-

³⁵ Хајдуци у Боки Которској.

³⁶ Глигор Станојевић, *Један млетачки платни списак црногорских глгивара из 1715. године*. ИЗ XVIII—4, 1960.

³⁷ Црногорске исправе.

лили су се по Морачи. Рачунајући по броју пасова и обнови ма-настира Мораче, Богданово досељење је било у XVI вијеку.“

Од поменуће три цуцке махале из 16. вијека, осим најмање Војнића, остаје нам ускраћено објашњење за двије веће: Кало-Ђурђевићи и Аладин. КалоЂурђевићи су отприлике обухватали цијеле доцније Мале Цуце и један мањи дио доцније Заљути или Вељих Цуца, и сигурно су име добили по неком угледном старин-ском роду КалоЂурђевићи.

У дефтеру из 1521. године помиње се Радован КалоЂурђе-вић као становник Цуца, а у дефтеру из 1523. године у махали КалоЂурђевићи помиње се празна баштина Радована КалоЂурђе.

У дефтеру из 1570. године налазимо објашњења за топониме које помиње Јован Ердѣљановић у књизи „Стара Црна Гора“, као што су: Божин бријег, Лајкове долине, Братићев до и друге, јер се сва ова имена помињу у поменутом дефтеру. Баштина Рајича Лајкова налазила се у селу КалоЂурђа, а сам Радич Лајков као и Иваниш Лајков били су становници махале Аладин.

Што се тиче имена махале Аладин, изгледа да је оно доне-сено из Херцеговине заједно са досељеницима испод Чарабе.

Аладин је, изгледа, био назив за доцније Велике или Веље Цуце, али не за читаву њихову данашњу територију. У књизи „Стара Црна Гора“ доста се казује о сродној скуппини братстава која се доселила из Чараба крај Гацка из Херцеговине. Видјели смо за Милиће и остала братства из Бјелица да су истог поријекла из Чараба, затим истог су поријекла и у исто вријеме насељени Бандићи из Комана и Коларевићи муслимани из Служа. Даље, тамо стоји да је Неноја Николин, који је живио почетком XVI вијека, по предању имао четири сина: Николу од којег су Марти-новићи, Вуксановићи и Самарцићи, Марина од кога су Марино-вићи, Османа од кога су Османагићи и Аладина од кога су Ала-дини (братство на Цетињу). Пошто је тај Неноје по предању био стриц или ближи род кнезу Бајку из Цуца и осталим његовим сродницима из Чараба, овдје видимо да су Вељецуцка братства не само род с Аладинима него је и њихово село у Цуцама носило име Аладин 1570. године.

Ево како Јован Ердѣљановић у књизи „Стара Црна Гора“ објашњава насељавање Цуца досељеницима из Чараба у Херце-говини:

„Најпре се у XVI веку био доселио у Цуце велики број по-родица из Чараба у Херцеговини, које су без сумње биле у блис-ком сродству међу собом. Да су све те породице биле једна са другом сродници, сведочи на првом месту њихово опште предање, да су побили турске карачлије, и да су због тога сви заједно побегли из Чараба; даље, само њихово тврђење, да су међу собом род (зна се шта више и који су били међу собом у ближем срод-ству, јер су се они били најпре и настанили заједно и до данас су одржали предања о томе) и најзад, што сви славе — или се поуздано зна (односно може се као поуздано сматрати), да су

раније славили — зимњег Св. Јована а преслављају Малу Госпођу.

„Једни су се од њих били настанили у Ржаном Долу, други у Грабу и на Градини, а трећи у Доњем Крају, у Башином Селу и у Беретину Долу. О судбини тих насељеника говорили смо опширно у одељку о братству Мартиновићима у Цетињском Племену. Овде ћемо изнети само најпотребније податке, који се одnose на оне њихове родове, који су остали и даље у Цуцама.

„Они први нису се у Ржаном Долу осећали сигурним, те су се око 1580. године разишли одатле и једна група њихова пређе у цуцко село Кућишта, па се тамо намножи у велико братство Бајковиће (сад 194 породице у Цуцама). — Они у Грабу и на Градини остану на својим местима, а један се њихов огранак пресеље у цуцко село Липов До. Од тих су се насељеника убрзо развила три братства: Грбљани, Градињани и Липовци (сад заједно 35 породица у Цуцама). — Насељеници у Доњем Крају, у Башином Селу и у Беретину Долу остали су у тим местима до пре девет пасова, дакле од прилике до близу средине XVII века. Они су се тамо јамачно били намножили и јако осилили, те чинили својим суседима разне непријатности. Зато се дигне 'војска' од Цуца и Чевљана, која их нападне и одатле растера. Чевљани су тада узели њихову земљу а Цуце стоку. Једна група се од оних из Доњег Краја склони у југоисточни крај цуцког предела Гребациа и насели у скоро опустелим селима Липи и Просеком Долу. Од њих су постала два блиско сродна цуцка братства: Поповићи (Липљани) и Проседољци (заједно 58 породица у Цуцама).

„Тако су се дакле пред крај XVI и у првој половини XVII века у Велим Цуцама били настанили преци три данашње велике цуцке групе од братстава. Оне саме броје данас заједно 327 породица, крај свега тога што су се њихови родови у врло великом броју из Цуца иселавали. Дакле они сами чине више од пет шестина свих Велих Цуца. А по свима народним предањима, која смо напред о њима изнели, види се, да су они већ око средине XVII века чинили јака братства. Томе ваља додати, да су се они као рођаци несумњиво чврсто држали једни других и у свакој прилици сложено устајали у одбрану својих рођака и братственика.

„Сеоска црква је близу места Ублића између поменутог Горњег и Доњег Села. Од старине је посвећена зимњем Св. Јовану. Најпре је била мала, али опет 'у клак' и покривена плочама од кречњака па је 1884. године преправљена и повећана. И нова црква је покривена кречњачким плочама и на њој су се задржала стара врата, која имају и горе и доле по једно продужење (од дрвета), што улази у рупу на камену, те се на тај начин врата покрећу. Предање казује, да су ону ранију, стару, цркву били подигли преци садашњих цуцких Бајковића, цетињских Мартиновића и бјеличких Милића и њихових сродника, који су неко време живели у Ржаном Долу на поменутом месту Ублићу, и да

су ту црквицу посветили своје крсном имену, Св. Јовану. А г. Андрија Лубурић, који је такође исто предање забележио, још ми саопштава, да су у тој црквици до недавно имали део и Мартиновићи и Милићи, а тако и у једно земљиште у Овсинама и да су тек око 1845. године те своје „дјелове“ продали Кривокапићима војвода Вукан Боров Милић и сердар Мило Мартиновић.

„Овом су се црквом служили и копали се код ње и стари Добровођани, тј. стари становници негдашњег цуцког села Добре Воде.“

Не зна се ко је био Никола Радоје, кнез у селу Аладин. Иако је извјесно да је припадао исељеницима из Чараба, мало је вјероватно да би то могао бити Никола син Рада Орловића, који је отац Ненојев и самим тим предак Мартиновића и Вуксановића са Цетиња. Раде Орловић из епске пјесме „Разаршање моштанице“ био је потомак барјактара Павла Орловића. Послије смрти Рада Орловића, наступило је расељавање његових сродника са простора између Гацка и Никшића и њихово насељавање у Цуцама.

Према попису домаћинстава из 1570. године, у селу Аладин постоје чак четири Вукдрага: Вукдраг Вучков, Вукдраг Војко, Вукдраг Његованов и Вукашин Вукдрагов. Вукдраг или Вуждраг је ријетко име, које је Ердељановић забиљежио 1910. године, а по казивању старих Цуца од Вуждрага (Вукдрага) су цуцка братства: Миљеновићи, Џевердановићи, Симовићи и Бошковићи, такође поријеклом из Чараба у Херцеговини.

Могуће је да од Радоње Радичева воде поријекло Бандићи из Комана, а од Ђура Раичева Ђуричковићи из Загарча, јер су обадва, и Радоња Радичев и Ђуро Раичев, живјели 1570. године у селу Аладину у Цуцама. Ево како Јован Ердељановић у књизи „Стара Црна Гора“ објашњава поријекло Бандићи из Комана и Ђуричковићи из Загарча:

„Бандићи у Команима причају о своје пореклу овако. По старом предању предак Бандића додигао је с Косова у Чарабе у Гацком, а био је од рода Орловића Павла. То је био род јаки, и ту се је поделио. Ченгић се је потурчио; од другога који је примио ислам, били су Коларевићи, у Служу, који су се одатле разбежали после српско-турског рата (1876—1878); а од једнога су Османагићи у Подгорици. Један део тога рода прешао је из Чарабе у Црну Гору и то најпре у Цуце, у Липу цуцку. Из Липе отиду Неноје, Рајич и Радоња у Бајице на Цетињу. Тамо, веле, и сад имају називи Рајичев До и Радоњино кућиште. „Од Неноја постају Мартиновићи, а од Радоњиних синова, Вука и Секуле, који су додигли у Милате у Команима, воде порјекло сви Бандићи“. Шта је било са Рајичем, није познато.

„Старо крсно име Бандића је Сабор Св. Јована (7. јануара) а послужбца Мала Госпа, али су због зимњег времена пренели крсно име на Малу Госпођу, а Св. Јована само послужују. — И

за пасове Бандића — до претка Радоње— вреди исто што смо казали за Мартиновиће и Бајковиће.

„Ово казивање Бандића допуњава се и делом објашњава предањем, које сам слушао на више места у Цуцама, о пореклу бандићевских рођака у цуцким селима Липи и Просеном Долу.

„То предање казује, да је први траг Бандића, Поповића у Липи и Марковића и Томашевића у Просеном Долу, из Клисуре код Косова. Предак им је, веле, најпре додигао у Чарабе (у Гацком) у Херцеговини, а затим се преселио у село Доњи Крај у Кчеву. Колико су тамо стојали, он и његови, не зна се. Тамо има и црква Свете Госпође (Мале Госпође), њихне преславе. Први предак, за којег знају у чевском Доњем Крају, био је поп Јаков, који је имао брата (њему се не зна име) и синове, Раславца и Петра. Тада нападне на чевски Доњи Крај и на суседно Башино Село „војска“ од Чевљана и од Цуца (по другом казивању од Чевљана и од Бјелица), те оба села ресели. Синови попа Јакова се преселе један у Липу а други у Просени До, и од њих су тамо данашња братства, која смо поменули. А брат попа Јакова отиде у Комане и од њега су Бандићи, који тако исто као и њихови цуцки рођаци славе Јован-дан зимњи и Мали Госпобин дан.

„Оба братства у Липи и у Просеном Долу набрајају до свога првог познатог претка, попа Јакова, по 9—10 пуних пасова, ређе мање и више. Али су, као што се из наведеног предања види (и из његова односа са предањем самих Бандића), попу Јакову претходили бар још један или два паса од досељења у Доњи Крај.

„У Загарчу сам на више места слушао предање о пореклу тамошњег највећег братства Ђуричковића. Предак је тога братства, кажу, Ђуричко Ђурашинов или Ђуричко Ђуров. Отац Ђуров заједно са прецима Бајковића и Мартиновића доселио се из Чараба у Цуце и затим настанио близу цуцког села Доброњеж-дола, где се и сад један до зове по њему Ђурашинов До, или како неки кажу, Ђураков До. У томе долу, веле, стоје и сад његова два кућишта.

„Не знајући за ове податке, кад сам био у Цуцама, нисам могао о њима нарочито распитивати, а саме Цуце нису ми приликом набрајања топографских имена и старина у Доброњеж долу и око њега ништа о томе казале. Међутим у хатару цуцког села Ржаног Дола има до, који се зове Ђурашинов до, и како се по свима предањима зна, да су се досељеници из Чараба били настанили у хатару села Ржаног Дола, врло је вероватно, да се баш овај Ђурашинов До назвао по томе старом Ђурашину.

„Из тога се дола, каже предање, Ђуро био преселио са женом и синовима у Цетињско Поље, у Доњи Крај, па тамо и умро. А жена му са најмлађим сином Ђуричком добе у Загарач, ту се стално настане и Ђуричко се ожени из Цуца (мисле од Кривокапића). Од њега воде порекло сви данашњи Ђуричковићи. Они „од старине“ славе Мали Госпобин дан, а послужују Јовањ дан (7 јануар). До Ђурашина (Ђура) набрајају по 10—11 пуних пасова.

„Ровински је забележио о пореклу ових братстава само оволико: „Кривокапићи, вели, најјаче братство у Цуцама, и Мар-

тиновићи у Бајицама говоре, да су дошли испод Орлине (пред Крсцем у Дуги), а део Загарчана и Бјелице из Чараба у Дуги'.

„У Бајицама је остао Неноје, и од њега су Мартиновићи и Вуксановићи; Ненојев брат (или роџак), Радоња, је отишао у Бандиће у Команима, од њега су данашњи Бандићи; а трећи Ненојев брат (или роџак), Саво, отиде у Кривошије, и од њега су тамошњи Самарцићи. Ђуричко Ђурашинов (Ђуров), који је такође био од овога рода и неко време живео у цетињском Доњем Крају, пресели се у Загарач, и он је предак загарачких Ђуричковића.“

Према дефтеру из 1570. године, међу становницима села Аладин налазе се Бојко Бојков и Стјепан Бојков. Овај Бојко је очигледно предак Бојковића, који су се давно одселили из Цуца у Грбаљ. Ево шта Јован Ердџановић каже о њима:

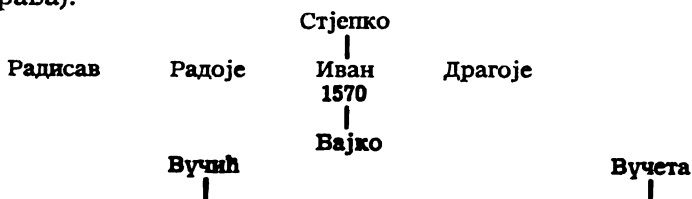
„У западном делу проседољског хатара, недалеко од Просеног Дола, су Бојкове Долине а до њих (на врх села') Бојкова Страна. У Бојковим Долинама је било некада села, од којег се раније још познавало неко старо кућиште. У Цуцама тврде, да су из тога старог села дигли Бојковићи и отишли у Грбаљ, ће су и сад велико братство'. Иселили су се веома давно, пре него су дошли преци садашњих Проседољаца.

„У Грбљу, и то у селу Вишњеву, заиста има братство Бојковићи, за које Накићеновић каже, да су 'старосједиоци', по којима се прозвала и кнежевина Бојковићи (четврти дио Грбља'); славе Велики Госпобин дан, а њихова читула из XVIII века чува се у манастиру Савини. Али на другом месту своје књиге, где именује 48 стариначких братстава у Грбљу, Накићеновић не помиње и Бојковиће међу њима.

„Према наведеним подацима може се веровати, да су Бојковићи заиста пореклом из Цуца, али да су се одселили у Грбаљ тако давно, да се тамо рачунају у староседеоце. Пошто у њихову селу, Вишњеву, има стара црква Успеније Богородице, сва су братства тога села примила за крсно име Велику Госпођу. Бојковићи су дакле свакако из Цуца били донели друкчију славу, коју су после тамо напустили.“

Вјероватно су се ови Бојковићи одселили у Грбаљ око 1600. године, или и прије.

Према предању које су казивали стари Кривокапићи, њихов предак Раслав био је потомак Орловића Павла и набрајали су од Раслава даље још четири-пет пасова: Раслав — Вучета — кнез Бајко — Иван — Бајо — Шћепан (који је доселио из Чараба).

Ђуро Марко кнез Перо Миајло Саво Кривокапа Раслав Кривокапа
1650—61 1660—84 1660 1687

Као што смо већ рекли, у цуцком селу Липи и данас постоје Лајкове долине, а у дефтеру из 1570. године постоје и Иваниш Лајков и Радич Лајков као становници села Аладин, а у селу Калођурба помиње се баштина Раича Лајкова. У селу Липи, као и у Зовинама, налази се топоним Остојин бријег, а 1523. године у цуцком селу Калођурђе помиње се извјесни Букашин Остоја, који држи баштину Јакова. Такође у Зовинама постоји Братићев До, а у дефтеру из 1523. године у цуцком селу Калођурба помиње се извјесни Братић.

Цијеле Цуце су те 1570. године имале 114 кућа и 18 баштина, Бјелице 65 кућа и 5 баштина, Пјешивци 163 куће, а Озринићи свега 33 куће. Значи, Озринићи су тада били по броју кућа дво-струко мањи од Бјелица, четири пута мањи бројно од Цуца, и пет пута од Пјешиваца.

	1523.	1570.	1614.	1839. године
Озринићи	18	33	60	355 домова
Бјелице	21	65	70	178 домова
Цуце	45	114	175	308 домова
Пјешивци	148	163	227	457 домова

Из овог табеларног прегледа видимо да се по броју становника и домова највише развијало племе Озринићи, јер је, упркос великом исељавању (карактеристичном за сва катунска племена), увећавало територију грабећи је као погранично племе, те се у једно доба простирало на дугачкој територији од Никшића до Спужа. Простори су освајани сабљом и пушком, а првенствено захваљујући великом прираштају становништва.

Дукаћински дефтер из 1570. године и у њему наведени простор за ова четири црногорска племена у потпуности се могу узети као доказ о плаћању пореза турским властима у Црној Гори током XVI вијека.

Наведене податке из дефтера који се односе на села Кчево (Озринићи), Бјелице и Цуце превео је са турског Ахмет Аличић из Оријенталног института у Сарајеву, а за Пјешивце Момчило Стојаковић из Историјског института у Београду.

Небојша Драшковић

(1614. године — М. Болица, Опис Санџаката скадарског 1614. године.)
(1839. године — Извод из описивања о Црној Гори, учињеног 1839. године по заповједи господаровој за грофа Карача, — Магазин српско-далматински за годину 1860.)